

[Erdélyi Magyar Adatbank]

BÁLINT TIBOR

Könyörgés kétségbeesés ellen

Kiadja a NEPTUN IMPEX Rt.
Csíkszereda – 2002

[Erdélyi Magyar Adatbank]

A kötet Csibi István támogatásával készült

Aki a könyvnek szolgál
az a szellemnek szolgál
aki a szellemnek szolgál
az a világot szolgálja

(Wildenbruch)

Kosztai István grafikus

© Minden jog fenntartva

NEPTUN IMPEX Rt

ELŐSZÓ

Túlzás nélkül mondhatom, hogy a rövid prózaműfajnak (a novellának) igen szép hagyományai vannak a romániai magyar irodalomban. Nem egy prózairónk éppen ebben a műfajban alkotta a leginkább maradandót. Ezen belül azonban kivételes helye van Bálint Tibor novellisztikájának, amelyről regényei (Zokogó Majom, Zárándoklás a Panaszfalhoz, Bábel Toronyháza) nagy sikere után mintha kissé megfélekedtünk volna. Pedig Bálint Tibor novellái semmiiben sem maradnak el a regények mögött, sem az írói megformálás, sem az olvasók fogadtatása tekintetében. Olyannyira, hogy legkiválóbb novellistáink között is az első hely illeti meg Őt. Annál is inkább, mert amióta csak írásait olvasom, Bálint Tibortól gyöngé novella nem került a kezembe sem folyóiratban, sem önálló kötetben. Írásainak – novelláinak – ereje elsősorban árnyalt lélekábrázolásában van. Nem szólva arról, hogy remekül bonyolítja a cselekményt, tudja veleszületett ízléssel feszíteni a húrt, ahol ezt a konfliktus megkívánja, bár csodálatosan tud helyzeteket is teremteni, olyanokat, amelyekben mind a cselekménynek, mind a feszültségnek másod-, sőt harmadlagos szerepe van: az emberi sorsok-jellemek alakulása teszi sodróvá, szinte megszakíthatatlan olvasmányá az elbeszélést, a novellát.

Megyőződésem, hogy Bálint Tibor novellái alapján akár főiskolai szinten is tanítani lehetne a műfajt, annak olykor igencsak különböző sajátosságaival.

Válogatott novellái posztumusz kiadását nemcsak hasznosnak, de szükségesnek is tartom akkor, amikor irodalmunk valós értékeit vesszük leltárba.

Fodor Sándor

[Erdélyi Magyar Adatbank]

[Vákát oldal]

ÖNVALLOMÁS HELYETT EGYSZER ÉN IS HARANGOZTAM

Ha lehunyom a szemem, és a szülőföldemre gondolok, a külvárosokra és a belvárosi utcákra, a Házsongárdra meg a hóstáti negyedre, az Irisz-telepre és a Csillaghegyre, a Kálvária-templomra és a Rabok kertjére, gyöngéd képek vonulnak tova előttem, mint tavaszi félálomban, s ilyenkor, a hetvenedik év küszöbén látom igazán, hogy mi mindenre is emlékszem. Érzem, hogy a leheletem tej szagú, hogy zsenge bordáim szinte ropognak a friss levegőn, és járáshoz alig szoktatott talpam külön-külön csiklandozza valamennyi homokszem, miközben leereszkedem valami homályos patakmederbe, a hatalmas és méregzöld keserülapik közé, ahonnan hűvös iszapszag csap fel, és egy lila fazék sejlik elő a borzongatóan titokzatos parti bokor alól.

A szülőföld lebegő teknő a bodzabokrok árnyékolta malomárok vizén, és boldog sejtés, hogy az ismeretlen kanyarok, sötét hidaljak, bolgárkertek paradicsom- és mentaillatú partjai után egyszer kijutok a végtelen kék tengerre.

A szülőföld három szem sárga szilva egy fekete sírkőlapon, és az a gyerekes meggyőződés, hogy miközben az átmelegedett gyümölcsöt majszolom a Házsongárdi temetőben, dédnagyapáim emlékéből táplálkozom, akikhez lenyúlik a szilvafa gyökere.

A szülőföld hársillatú szorongás, egy kép, amely felidézi, hogy ott kuporgok a Farkas utcai vén fa lombjai között, s miközben óvatosan szedegetem a virágot, nehogy a járdán tovakocogó emberek észrevegyenek, és fölhívják rám a rendőr figyelmét, egy szépen berendezett szoba homályát kémlelem, amelyben fiatal pár ölelkezik.

A szülőföld egy apró hal, amelyet a lezárt malomárok pangóvizéből halásztam ki édesanyám szakadt selyemharisnyájával, hogy aztán kannába téve átnyargaljak vele a városon, mintha meg volnék győződve, hogy a halacska hasában gyémántdarab rejtőzik.

A szülőföld gyertyafényes viskóból kiszüremelő fohász, egy asszony suttogó hangja, aki kilenc keddi böjtöt fogadott, csak hogy előkerüljön a sárga foltos macskája.

A szülőföld édes és érces harangszó, amely az aranyló galuskákat ringatja a vasárnapi húslevesben.

A szülőföld a katonazenekar felfújt képű trombitása, akinek ringatózó lépkedése közben a hátába lehel a nagydobot vonszoló póniló.

A szülőföld az a hely, ahol a legtitkosabb és leggyötrőbb vágyam volt, hogy napokig magamban lehessek egy Chifor nevű tulajdonos szódavíztöltő telepén, s kedvemre leihassam magam a sasszájú üvegekből felszökő életelixírral...

A szülőföld óriási pitonkagomba, amelynek tetejéből látni lehet a kék párában derengő kedves várost.

A szülőföld a szőke Szamos, amely egy tébolyodott pillanatában úgy rohant alá a Gyalui-havasok felől a városba, hogy a kunyhóban, amelyet elragadott, még félénken pislogott a petróleumlámpa...

A szülőföld az ősi református kollégium, amelynek ablakában sápadtan izzó arccal könyököl Apáczai Csere János.

A szülőföld Mátyás király csizmája, amelybe oly félénken pillantottam, akár egy vulkán kráterébe.

A szülőföld nedves tornyok csillogása, eső utáni napsütés, kaporilat, Brassai Sámuel papírbillentőzött zongorájának halk akkordjai.

A szülőföld az a város, ahol egyszer én is harangoztam a Szent Mihály-templom tornyában, a súlyos kötélbe kapaszkodva, miközben a diadaltól kiáltozni, a félelemtől pedig jajgatni szerettem volna, hiszen olykor úgy éreztem, hogy a harang fölkap, és kiröppenek a fenti keskeny ablakon, ahol a galambok közlekednek; a harangozó azonban némán és szigorúan állt mellettem, mintha biztatna: húzzad csak, fiam, húzzad, hiszen a te városodnak harangozol estére, és úgy illenék, hogy minden itt lakó egyszer harangozzon ebben a városban.

És azóta a szülőföld számomra halk, de folyamatos harangzúgás, amely a napfényt ringatja és az aranyló galuskákat a vasárnapi húslevesben, és a galambokat lebegteti a magasban, és a port Mátyás csizmái körül, és elmélyíti a ráncokat Apáczai arcán, de egy kis mosolyt is megrezzent rajta, és hintáztatja a Szamos szőke hajjait és a hársfák

lombját és az emlékeket és az eperszínű fényképeket a falon, nagyapám és nagyanyám arcát, és a szívemet, hogy erősödjék benne a hit: jó volt itt élni, ebben a városban, ha olykor a szorongató idő körbefogta is, hogy vádaskodón meggyűlöltesse velünk őt: vajon a köveidet megehetik-e a bennrekedt éhezettek? – nevetett az arcába.

Én azonban leszegtem a fejem, és a földre néztem, hogy ne lássam a Város zavarát, de nem vágytam el sem Párizsba, sem Londonba vagy Rómába, hiszen szülőt nem választhat magának az ember. Ami pedig a többit illeti, tudtam, hogy még a sírköveken is találok két-három szem szilvát vagy piros belű körtét, mert Kolozsvár szélső lakói még a Házsongárdot is teleültették gyümölcsfákkal...

HOLLAND KAKAÓ

Kószáltak a városban, a szürke, alacsony ég alatt; apró pelyhekben hullt a hó, s az utcai lámpáknál fölfelé áramlott, a fény közelébe, mint millió fehér, éjszakai lepke; néha meg úgy tűnt, hogy a lebegő vászoncafatok mögött az épületek ablakai nem belülről vannak megvilágítva, hanem bágyadtsárga csomagolópapírral vannak leragasztva.

Néptelenek voltak az utcák. Kutya sem bóklászott a falak tövében, mert ezúttal már kora reggel elvitték a szemetet a kapuk alól. Ők pedig csak sétáltak ketten, még egyikük sem tudta, hol töltik majd az éjszakát, ha együtt akarnak lenni, és sokáig hallgattak, nehogy már az első szavaikkal sürgetővé tegyék a döntést. Pálinkó János nemrég végezte a műegytemet, Haszán Amália ápolónő volt egy vidéki idegklinikán, miután kétszer is hiába felvételizett az orvosira.

– Egyik kollégám átadta volna a lakását a karácsonyi ünnepekre – szólt meg végül a fiú –, de mielőtt hazautazott, felmondta az albérletet...

Amália megállt, illő érdeklődéssel nézett rá, s János újra megcsodálta nagy kék szemét, amellyel szinte belevilágított az ő sápadt és zavart arcába.

– Miért vagy olyan zaklatott? – kérdezte a lány. – Nem jó így sétálni?

– De igen – bólintott a fiú, bár öröm helyett inkább szomorúságot érzett, mint mindig ilyen ünnep előtti téli estéken. Ugyanakkor aggodalom fogta el, hogy az ápolónő talán nem is akarja vele tölteni az elkövetkező órákat, s emiatt oly nyugodt.

– Engem a hallgatás nem untat – mondta később Amália. – Legalábbis melletted...

János elmosolyodott:

– Igazán aranyos vagy...

Átkarolta a derekát, magához húzta őt és megcsókolta. A lány lehunyta a szemét, mint az első meglepődések idején, de az ajka pu-

ha-odaadón megnyílt. Pálinkó úgy érezte, mintha szamóca íze terjedne szét a szájában, s szeretett volna máris közelbújni ahhoz a mosott prém- és virágillatú jóságos vigasztalásához a télnek, amelyet még a szánkózások idejéből ismert, s amely most oly kedves folyamatossággal áradt Amália kabátja alól.

– Tudod, hová megyünk? – kérdezte most már jókedvűen. – Az öregemhez!... Meglátod, milyen rendes szivar!... Megdumálom, hogy utazzék el a barátjához, a szilvesztert úgysis sokszor vele töltötte... Ha nincs odahaza, cédulát teszek ki az ajtóra, és bezárkózunk...

– Édesapád külön lakik?

– Ó, igen, egyedül van...

– Már rég elváltak?

– Nem váltak el, édesanyám meghalt nyolc évvel ezelőtt, és miután lebontották a családi házat a Fecske utcában, az öreg a Monostor negyedben kapott egy kis garzoniert. Nem mondhatom, a Fater rendes volt hozzám, mindent megvett nekem, a Pegazus kerékpártól a pinpongasztalig, reggelenként megtakarította a cipőmet, uzsonnát csomagolt... Szóval, mindvégig vagány volt, én, a tékozló fiú azonban egyre ritkábban látogattam meg...

– De hát miért?...

Amália ismét megállt, s Pálinkó János még inkább zavarba jött a kék szemű, gyermeteg érdeklődéstől.

– Isten tudja – vonta meg a vállát, s határozottan továbbindult. – Talán amiatt, mert egy-két éve nehezen viselem el a tempóit... Elég egy szó, egy mozdulat, s már pörögnek a könnyei... És ez még hagyján, de ahányszor találkozunk, mindig előhozakodik a nehéz inaskorával, a gazdasági válsággal meg a sztrájkokkal, és rimánkodik, hogy hozzam össze egy íróval, mert el akarja mesélni neki az életét... Azt hiszi a szerencsétlen, ez még érdekel valakit manapság... S pláne minket, fiatalokat... De nem tehet róla: ott benn már több a mész, mint az ész...

Megkopogtatta a homlokát, utána nyerítve felnevetett, s Amália félénken, meglepődve pillantott rá, mert ebben a nevetésben nemcsak illetlenséget érzett, hanem cinizmust, dühöt, sőt fájdalmat is, s már bánta, hogy a családja felől kezdte faggatni a fiút.

Pálinkó oldaltáskájában volt egy kiló hús, néhány pár virsli, kenyér, vettek még két palack küküllőmentit, majd fölszálltak a buszra, hogy kimenjenek a város másik végébe, a Monostor negyedbe. Míhelyt meglódult a kocsi, János már tudta, hogy félóra múlva ott fog állni édesapja előtt, a pengeblokk kilencedik emeletén, s megint szóttan lett, komoran markolta a nikkelezett fogantyút. Lehetett annak mátt öt hónapja is, hogy utoljára meglátogatta az *Öreget*, s íme, most is csupán azért keresi fel, hogy szeretkezhessék az ő magányos fészkeben...

„Igaz, hogy a szövegei unalmasak, de velem is történt valami! – gondolta később inkább mérlegelőn, mint büntudattal. – Bizonyára elpattant bennem az érzékenységnek az a szála, amely régebb a legcsekélyebb hatásra is rezegni kezdett... Vagy nem pattant el, hanem drókkötéllé vastagodott, merevedett?... És vajon miért, mi az oka ennek?... Jó volna tudni, de én magam sem tudom...”

Eszébe jutott, hogy még a nyáron ígért neki valami édességet, mert a szíve miatt rákapott a nyaláncságra; ígért gyógyszert meg egy doboz holland kakaót, de mindig közbejött valami, egye meg a fene, és ő halogatta a látogatást. És ezúttal is üres kézzel jön, s a tetejébe a szeretőjével... Láttá, ahogy az *Öreg* ajtót nyit, ahogy boldogan felnyújtózik előtte, nevet s azt kérdi: „Megjöttél, kisfiam?“, és csak később hozza szóba a gyógyszert, „hiszen magad mondtad, hogy azon a napon, amikor beveszek egy Korinfar tablettát, az életem biztonságban lesz; de ugye elfelejtetted, kisfiam?... No, nem tesz semmit, legközelebb majd elhozod...” És csak áll és elpirulva mosolyog, mintha ő szégyenkezne a mulasztásért...

Már bent jártak az épületerdő sűrűjében, s miközben a busz ablaka mögött körbeforogtak a házak, Pálinkó János sóhajtott, és gondolatban így védekezett:

„Mondjad csak, öreg, mondjad... Megérdelem a letolást, ami igaz, igaz... De szavamát adom, hogy mindigjárt az új év elején elhozom a töltött cukorkát, a kakaót meg a gyógyszert... Sőt, kiválasztok neked egy isteni jó könyvet is... Tudom, hogy mindig szerettél a császárkorról olvasni; mit szólnál például ehhez: Mika Waltari – finn író

– *Az emberiség ellenségei?...* Ugye jól hangzik? Nos, a gyönyörű díszkötésű könyv máris a tied... Csak most légy megértő, csak most... Nézd, milyen szép kis angyalt csíptem fel... Remélem, nem fogod lecsapni a kezemről!...”

Mentegetőzését oly hatásosnak találta, hogy még kacagott is, mintha az utolsó szavakat már az öreg fülébe súgta volna cinkosan, de amikor fölfelé suhant a lift a magasba, a mellében erős nyomást érzett, s Amália látta, hogy fokozatosan elvértelenedik az arca. Az ajtó elé érve, a 18-as lakáshoz, János tétován, bátortalanul nyomta meg a csengőgombot. Néhány másodpercig egymásra meredve vártak, aztán a fiú megismételte a csengetést.

Odabentről semmiféle zaj, motoszkálás sem hallatszott... Az ötödik-hatodik jelzésre idős hóstáti asszony jött elő a hátuk mögötti lakásból, és közölte, hogy azon a napon sem kijönni, sem elmenni nem látta Pálinkó urat. János szinte megkönnyebbülve lélegzett föl, arra gondolt, hogy az apja még a tegnap elutazott a barátjához, és sietve tapogatott a kulcs után. Mikor azonban belépett, az előszobától bal kézre megpillantotta, mégpedig a nyitott ajtón át, a felsőtestével az alacsony asztalra zuhant férfialakot.

– Mi történt, öreg?! – kiáltott fel. – Ne bújócskázz velem!...

De mire odaért volna, a lány megelőzte. Végigsimított a mozdulatlan ember homlokán, az állától gyöngéden fölemelte, majd visszarendedte a fejét az üveglapra, s halkan közölte:

– Talán egy órája sincs, hogy a szíve megölte...

Félbehagyott levél fehérlett id. Pálinkó János előtt; ujjai lila gyökerekként ágaztak szét, a golyóstoll a földre hullott. A fiú előbb nem mert odamenni, aztán óvatosan kihúzta a halott homloka alól a levelet, és olyasni kezdte az inkább nőies, mint férfias írást, amelyet ismert:

„Úgy vártalak, édes fiam... Ma este is ott álltam az ablaknál, néztem, ahogy pilinkél a hó, és közben reméltem, hogy egyszer csak megpillantom az én fiamat, akire oly büszke vagyok...”

Elgyöngülve leereszkedett a heverőre, és kiejtette kezéből a levelet, aztán hatalmasan elbődült, mint az oldalba lőtt oroszlán:

– Miért nem vártál még egy napot, legalább egy napot, hogy én is boldogan kezdjem az új évet?!...

CSALÁDLÁTOGATÁS

A verekedés akkor kezdődött az osztályban, amikor a nap váratlanul rásütött a Niagara-vízesés roppant víztömegére, és a fiúk már-már leszédültek a zengő-zúgó színes kavargásban a padok tetejéről, ahonnan álmélkodva figyelték a csodás természeti jelenséget. Eddig csak sóhajtoztak, izgalmukban aprókat nyögtek és egymás nyakába leheltek, miközben Kegyes Barnabás egy pornóképárus mozdulataival rakta ki egymás mellé az összegyűjtött üdvözlőlapokat:

„Ez itt az Eiffel-torony, ez a Temze-part, ez Picasso Flamingója Chicagóban; édesapám barátja, az író azt mondja, a madár fémszerkezete ötven tonna, és félmillió dollárba került a felállítása... Ez New York látképe, ez Madrid éjszakai fényben, ez az *Ezeregy oszlop csarnoka* Konstantinápolyban, ez Firenze, ez a szfinx és a gizehi piramis, ez pedig Torontó a világ legmagasabb tévétornyával... No és most következik a legérdekesebb: a Niagara napsütésben...”

Kegyes fölpillantott a vállak, gallérok, támaszkodó könyökök sűrűjéből, mint a ritka gyűjtemény büszke tulajdonosa, ekkor azonban különös dolog történt: a kis Joó Péter rávetette magát, beleharapott Barnabás arcába, és annak vére ráfröccsent a falra, mint az őszibarack leve, utána a tébolyodott fiú szétcsápolta a kiállított képeket, ütött-harapott, s ezt sivította:

– Megöllek, te!... Szétverem a pofádat!... Egy lószart küldtek neked, család gazember!...

A fiúk közül öten-hatan is belécsimpaszkodtak, utálkozó dühvel rángatták le a pad tetejéről, mert nemcsak fölháborító támadását akarták megtorolni, hanem mindazt, amiről eddig nem beszéltek egymás között: a rozsdás fogait, ostoba nevetését, ingerlő gyámoltalanságát. S főként azt, hogy amikor reggelenként belép az osztályba, fokhagymás-pirítós szagát leheli szét maga körül...

Péter az olajos padlón is tovább ordított, körbe-körbe forgott felrobbanni készülő aknaként, és a fiúk el is húzódtak a közeléből; bizonyára megsejtettek valamit e váratlan felszakadt fájdalom okáról, mert egyre inkább szánakozva, sőt egy idő után aggódón figyelték a fetregését; egyedül Kegyes tapogatta még mindig szenvedőn, várakozó elégtétellel az arcát, s látni lehetett, hogy ingerli a megsztó részvét, amelyből egyre nagyobb karéj jut a földön fetregőnek.

Később Péter már nem tudta megmondani, hogy valójában mi történt vele. Csak kortyolta a hideg vizet ott a tanári homályában, a széken ülve, s könnyein át hálásan pillantott fel az osztályfőnökére, aki simogatta s többször félrefésülte a homlokába hulló, durva szállú, makacs hajtincseit. Mit is válaszolhatott volna? Hogy irigység lobbant fel benne a színes üdvözlőlapok láttán? Ez nem lehet igaz... Vannak neki is képeslapjai, és van bélyeggyűjteménye meg kilenc galambja... És két aranyhörcsöge, igen... Ettől a számbavételtől váratlanul ismét előntötte a harag. Fölugrott a székről, és a tanárok megbotrányozására kiáltozni kezdett:

– Nem kell a Kegyes gyűjteménye!... Egye meg az Eiffel-tornyot, igya ki a Niagara vizét és puffadj on fel tőle!...

Másnap este Koroknai tanárnő, családlátogatási tervét módosítva, Péterékhez ment ki a Monostor negyedbe, hogy megtárgyalja a fiú esetét a szülőkkel, s ha lehet, fölkutassa a nem mindennapi lelki zavar okát. Fáradt volt a napi tanítás után, és saját gondjain kívül valami rossz előérzet nyomta, miközben az egyforma tömbházak erdejében igyekezett tájékozódni...

Végül megtalálta a kétemeletes épületet, amely jó évtizeddel még azelőtt uralta a Kecskerétet, most azonban olyannak tűnt a hatalmas pengeblokkok között, mint egy szürke kötömb. Noha a bejárati szárnysajtó mindkét ablaka üresen meredt rá, a lépcsőház falai között bennrekedt a lucskoskáposzta szaga és a paprikás zsiradékban megtáncoltatott hagyma párája. A második emeleten, a 11-es lakáshoz érve megállt és csengetett. Jó Jánosné fürgén suhant az ajtóhoz, aztán megállt, és az ámyéka egy pillanatra gyanakvóvá dermedt az üveglapon. Csak egy ízben látta a tanárnőt, szülői értekezleten, de most is megismerte.

– Tessék befáradni! – nyitott ajtót zavartan. – Kissé rendetlenség van nálunk, nemrég jöttünk haza...

A férfi tornatrikóban ült az asztalnál, és kocsonyát evett ecetes hagymával. Nem tudta abbahagyni a falatozást, szokva volt a szomszédasszonyok látogatásaihoz, de amikor megpillantotta a tanárnőt, lomha gyámoltalanul felemelkedett. Ingerelte, ha ilyenkor zavarták, hiszen még az újságot is beléfeledkező rágás közben böngészte, s különösen az ingerelte, hogy a felesége mindig úgy odavan, valahányszor idegen érkezik a városból. A tanárnő nem is tudta, hogyan kezdje:

– Azért jöttem, mert aggódom Péterért – mondta végül most már a kicsi nappaliban, és szétnyitotta látogatási füzetét. – Nem a tanulásról van szó – folytatta. – A gyerek jófejű és igyekvő, de az utóbbi időben túl hamar kifordul magából...

– Eeegen... – bölintott az apa, s miközben leült, recsegett alatta a szék. – De tessék megnyugodni, tudok a tegnapi esetről, és az úrfi már faszolt érte...

– Hogyhogy? – lepődött meg a tanárnő. – Csak nem verte meg a gyereket?!

Joó János megvonta a vállát:

– Ha idehaza jön rá a frász, leöntöm vízzel és ámen, de nem lehetek mindig mellette, így hát kiosztottam neki...

Az anya egyszerre megérezte a szövetségest az osztályfőnökben, szemrehányó pillantást vetett az urára, és elpirulva szólt közbe:

– Az a legnagyobb baj, tetszik tudni, hogy a férjemnek súlyos a keze, mivel vasöntő, ő azonban néha megfélelkezik erről... Én védtem Pétert, mert gyanítottam, mi mehetett végbe benne, az egyik osztálytársa ugyanis mindig ott előtte rakosgatja ki a színes képeket, üdvözlőlapokat, és a fiam tudja, hogy épp az ő nagybácsija küldözgeti azokat a barátainak, de róla megfélelkezik... Resteltem, hogy ilyen testvérem van...

– Hallgass! – mordult rá a férfi. – Ez nem tartozik ide!

Az asszony szemét azonban már elfutotta a könny, már nem tudta visszafogni a fájdalmát.

– De idetartozik, és jó, ha a tanárnő is tud róla. Mert hogy ne szakadna meg szíve annak a gyermeknek, aki még egyetlen üdvözlősort

sem kapott az ő *világtáró* híres nagybátyjától, aki örökké „elveszíti” a címünket!...

Joó János komoran hallgatott, eléje tűnt a fél tányér kocsonya meg a lapító a hagymaszeletekkel, s már kezdte elveszteni a türelmét, amikor a tanárnő összecsukta a füzetét, és sóhajtvá felállt. Az anya vallomása után nem tudta, mit mondjon.

– Gondoskodom róla, hogy az efféle képkiállítások ne ismétlődjenek meg – kezdte a búcsúzkodást, majd enyhítő mosollyal fordult a férfihoz. – Ön pedig ne felejtse el, hogy a fia túl érzékeny...

Az öntő is felállt, bólíntott, de utána egy keveset még merengett a hölgy szavain.

– Eeegen, ezt tapasztaltam; de ha én is ilyen volnék, már megdögöltem volna, kérem... Kell, hogy az ember tudja tartani magát, bármi történik is körülötte...

Mielőtt az előszoba felé indult volna, a tanárnő könyvespolcot pillantott meg a kis nappali belső falán, közelebb lépett, és mindjárt kellemes meglepődéssel kérdezte:

– Maguknak is kedvenc írójuk Sajgó Pál? Látom, szinte minden munkáját megvették.

Joó ekkor már elkáromkodta magát.

– Sajgót méltóztatott mondani? Kedvence a bánatnak! Egy részeges tróger sózta rám szinte ingyen az író köteteit, de még egyetlen sort sem olvastam tőle. Egyebekkel voltam elfoglalva...

Miután elcsöndesült a ház, és a tévét is kikapcsolták, Joó János ahelyett, hogy megnyugodott volna, egyre zaklatottabb lett. Látta, ahogy a gyerek ide-oda ugrál, s hol az arcát, hol a szemét védi az ő súlyosan lendülő öklétől, aztán büntudatosan felnyögött: milyen marha is az ember!... Néha maga sem tudott eligazodni az érzelmei között... Mintha rozsdás drótok bozótja venné körül... Tehetetlenségében pedig csak üt, rúg, és ezzel még jobban belebonyolódik abba, amitől szabadulni akar... Ó, hogy azt a magasságos...!

Bement az alvó fiúhoz, és sokáig nézte; Péter arcára rásütött a hold, s ettől még sápadtabbnak, vértelennek, majdnem halottnak látszott. Tétován feléje nyúlt, mintha meg akarná simogatni, aztán csak

sóhajtott és kijött onnan. Hallotta a falióra egyenletes ingázását, de nem törődött az idővel. Érezte, hogy valamit még el kell intéznie, le kell zárnia, mielőtt ő is ágyba bújik, de nem tudta, hogy mit, s egyre késlekedett a lefekvéssel.

Visszatért a konyhába, szinte undorodva tette félre a tányért a koscsonyával, s elővette az üveg vodkát, amelyet vasárnapra tartogatott a römiparti mellé. Az első pohár után ismét vágyat érzett, hogy odaálljon Péter ágyához, figyelje az arcát, hallgassa a lélegzését, de félt, hogy őt is, az asszonyt is felébreszti, s az asztalra könyökölve eleresztette a fejét.

Éjjel három óra körül, amikor már alig egy ujjnyi ital csillogott a meg-megmozduló üveg alján, egyszerre világosodni kezdett az elméje; lerázta magáról a zsidbadtságot, s mintha most ébredne, frissen és határozottan indult el a nappali felé. Odahajolt a könyvespolc-hoz, egyenként az ölébe rakta Sajgó Pál köteteit, amelyeket ő vett meg és köttetett be vászonba rokoni büszkeségből. Kiment az erkélyre, a sötét és nyirkos udvar fölé.

– Látod, sógor – motyogta. – Kár, hogy annyi év után sem tudtad megjegyezni a címünket, és semmi módot nem találtál rá, hogy legalább egy üdvözlőlapot küldj ennek a gyerekeknek, a te unokaöcsédnek, ha nem sértő ezt mondani... Nos, ha így állunk, én is elfelejtem a címeidet!...

És az ölnyi könyvet egyenként bedobálta az éjjeli udvar szeméttől szagló fekete kútjába...

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Piros hajnal hasada, égi madár rettene

– Lásd Bálint Tibor: *Bábel toronyháza* c. kötetben

Új fáraó születése

– Lásd Bálint Tibor: *Bábel toronyháza* c. kötetben

Miért múlik el minden, ami szép

– Lásd Bálint Tibor: *Bábel toronyháza* c. kötetben

KÉSZÜLŐDÉS HALHATATLANSÁGRA

Évek óta, kora tavasztól késő őszig néha együtt ereszkedem alá a hegyről autóbuszon két fekete ruhás öregasszonnyal. Mihelyt leülnek, csontos térdük közé szorítják a kikapát, kezükben úgy himbál az apró öntöző, mintha már itt is gyakorolnák a sírgondozás mindennapi mozdulatait. Azt is mondhatnám, hogy ezek a nénikék ingáznak a Fellegvártető és a Házsongárd között.

De nem azért vannak feketében, mert a halottakat gyászolják. Ők maguk készülnek lassan és módszeresen megbarátkozni az elmúlással, hogy aztán egy napon, fölemelkedve a fényes magasságba, összemosisolyogjanak a bátorító hangtól, amely valahonnan messziről, úrbéli fogászati rendelők jódszagú homályából visszhangzik:

„No ugye, nem is fáj?!”...

Addig azonban, míg az Élet, ez az egyetlen nagy fog kiszakad a talaj sorvadt húsából, még eltelhetik tíz, sőt akár húsz esztendő is: hiszen a temetőjáró asszonyok alig lehetnek idősebbek hatvanévesnél, és mindketten csontosak, száraz bőrűek, olyanok, mint az égetett cserépedény, amely olykor csorbán is még ítéletidőig el tud szolgálni a ház körül.

Ők viszont épp az élet törekenységétől riadozhattak, amikor összetársultak a halál türelmes megszelídítésére, és nem tartom lehetetlennek, hogy a felkészülés végső napjaiban koporsóba bújnak majd, ferdeszögbe állított tükörből szemlélik saját fekvésüket, aztán földet szórnak egymásra, és minden lapátnyi után aggódva kérdik: „Nyomja-e nagyon, lelkem?”

De addig még sok van, mondom, s ezt bizonyára ők is érzik, mert az idő teltével nemhogy fonnyadnának, megaggodnának, hanem ellenkezőleg: kis rózsás foltok derítik az arcukat, s ők maguk egyre fűrgebbek, erősebbek; sötét ruhájukból lassanként kikopik a fekete szín. Ínséges lelküknek mostanában már az is élmény, ha a jelképessé

könnyebbülő kapálás, gyomlálás mellett naponta részt vehetnek egy-egy temetésen, és hazafelé ballagva és egymással beszélgetve megfűröszthetik a lelküket abban a csendes elégtételben, hogy még mindig nem őket temették, hogy íme, ők még élnek. S örömuiket per-sze csak efféle búsongással tudják leplezni:

„Tegnap még ott álldogált a kapuban, mindenkinek köszönt, és lám, ma már a földben van.”

„Mert ilyen a halál: sosem lehet tudni, mikor jön.”

„De ha az ember hívja, odarendeli, akkor lehet tudni.”

„Szent igaz. Az a fiú is tudta, akit a múlt héten temettünk, aki a lány miatt ölte meg magát.”

És valóban így mondják: akit temettünk. Mert minden megboldo-gultat immár saját halottjuknak tekintenek, és elhantolás előtt több apró részletet tudnak az életéből, mint a pap, akinek erre kell felépi-tenie szertartásos búcsúztatóját. S ők lökik az első rögöket is a kopor-sóra, ők rezdülnek meg először szenvedőn a dübörgő hangra, és só-hajuk párállik legmesszibbre a kopár fák között, hiszen őket egyszerre vigasztalja és bátorítja a temetés...

Különben ezekre a nénikékre csak a napokban néztem rá író-szemmel, hogy hova is helyezzem el őket az öregek arcképéből összeállított képcsarnokomban, s miközben tünődőn rajtuk felejtet-tem a tekintetem, egy harmadik, fehér ruhás öregasszony ült le velük szemben; arca szikkadt volt és ráncoktól repedezett, kissé félrebil-lent nyakán fémes inak csüngtek, mint Rodin bronzból öntött Vén Fegyverkovácsnéján. Az egyik gyászruhás nénike magabiztos vi-dámsággal kérdezte:

„Maga is a temetőbe jön, Láposiné?”

A fehér ruhás asszony e megszólításra ijedt-ellenségesen pillan-tott rájuk, és gyűrött és szikkadt arcán és régi nyarokat idéző fakókék szemében a kétely, a bánat és a gunyoros fölény különös játéka kez-dődött el. Hirtelen azt gondoltam, hogy valami tévedés történt, hogy félreismerték a fehér ruhás hölgyet, s innen ered emennek minden zavara és ingerültsége; de a következő pillanatban a ráncokba szaladt kis száj úgy pattant fel, mint száraz növényi tok, amelyben a szavak fekete magvai szorongtak.

„Nem, én nem a temetőbe megyek! – mondta. – Én többnyire az élőket látogatom. Rajtuk még tudok segíteni. Mi dolgom nekem a halottakkal?... Majd ha engem is kikísérnek a Házsongárdba, épp eleget leszek közöttük; tán millió évekig...”

Elhallgatott, ismét szigorú ráncokba szaladt a szája, és kitekintett az ablakon át az utcára, a nyüzsgő, eleven világba. Nagy csönd volt az autóbuszban, valami fényes, kellemes csönd. Csak az egyik gyászruhás nénikét zaklatta a hallgatás, s mintha föl akarná oldani a társát is a zavarból, örömhírként közölte:

„Különben tudja, hogy holnap két szép temetés is lesz!...”

És ekkor káprázó szemem előtt mindkettőjük gyászruhája egyszerre fehér lepelle változott, míg a sötét hajú asszony, aki az élők-höz sietett, s akinek fehér ruhájára árnyékot hullatott a gondfelhős arc, mintha hirtelen gyászba borult volna...

Öt kenyér és két hal

– Lásd Bálint Tibor: *Mese egy őrült kakaduról* c. kötetben

Családi ház kerttel

– Lásd Bálint Tibor: *Családi ház kerttel* c. kötetben

Gondok társbérlete

– Lásd Bálint Tibor: *Családi ház kerttel* c. kötetben

Legközelebbi pokol

– Lásd Bálint Tibor: *Mennyei romok* c. kötetben

Hasadozott tükrök

– Lásd Bálint Tibor: *Mennyei romok* c. kötetben

Tahiti asszonyok

– Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötetben

Példázatok a halálról

– Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötetben

Ebzárlat

– Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötetben

Vegyétek és egyétek

– Lásd Bálint Tibor: *Mennyei romok* c. kötetben

Égi és földi kóvártély

– Lásd Bálint Tibor: *Családi ház kerttel* c. kötetben

Valaki áll a sötétben

– Lásd Bálint Tibor: *Családi ház kerttel* c. kötetben

Magányos fa a Sivatag utcában

– Lásd Bálint Tibor: *Családi ház kerttel* c. kötetben

Esti szédülések

– Lásd Bálint Tibor: *Mese egy őrült kakaduról* c. kötetben

Ebéd a forró égövön

– Lásd Bálint Tibor: *Mese egy őrült kakaduról* c. kötetben

MEGSZÁLLOTTAK

Napok óta füllesztő melegtől szenvedett a város, és ők ketten is a műszaki szobában, noha ennek a kertre nyíltak az ablakai. Uz Ákos, a tévérendező és dramaturg otthonosan nyújtózott a heverőn, hiszen az ő lakása volt ez, Nahum Jakab, a rendező türelmetlenül járt fel-alá mellette. A levegőtlenesség ellenére mindketten mohón szívták cigarettájukat, és a hamutartóban már félmaréknyi csikk fehérlett, a félig leengedett redőny lécei között beáradó fény pedig hasábokra vágta a szivarfüstöt, amelyekben milliányi muslicaként szálltak a porszemek.

– Ki kell találnunk valamit, amíg meg nem bűdösödünk a tétlenségtől – mondta Uz, és megvakarta a meztelen bőrén tenyésző vörös szőrösömöt; Nahum egy pillantást vetett a terem homályosabb részében pislogó készülékekre, amelyek zöld meg piros szemekkel kacsintgattak egymásra, megint szippantott kapadohány szagát árasztó, olcsó cigarettájából, és csak utána válaszolt:

– Mi a fityfenét találjunk ki, miután már vagy nyolc filmünk rozsdásodik dobozostul a kazettákban?... Semmi kedvem a fölösleges munkához, főként ebben a dögmelegben...

– Na ne mind sopánkodj! – legyintett a rendező. – Emlékszel, milyen sikerünk volt a *Kabáttolvajjal*?... Letettük a felöltőt a sétatéri pad támlájára, még egy köteg hamispénzt is dugtunk a zsebébe, hogy előkandikáljon, aztán a távolabbi bokrok mögött vártuk a húzást... Végül jött is a mi emberünk, egyem a szívét, és te rögtön a válladra emélted a készüléket...

Az operatőr elmosolyodott:

– Most is látom, ahogy az ürge jobbra-balra tekint, még nem mer rávetődni a holmira; előbb megtesz jó néhány lépést a sétányon, aztán visszafordul; megint aggódón szétnéz, utána azonban gyorsan csap le a csalíra, mint sólyom a nyuszira, és iszkiri!... Mi meg bevágtuk magunkat a kocsiba, és követtük, amíg be nem fordult a

Kétvízközt egy sikátorba... Ekkor kiugorva elcsíptem, miközben te tovább filmezted a jelenetet... Jól láttad, hogy a holmit nem veszem el a csórótól, sőt azt is elárultam neki, hogy nincs miért búsulnia, hiszen a pénz hamis, ő azonban mégis sírva fakadt, mert már gazdagnak képzelte magát...

Nahum még mindig kételkedett;

– Nem mondom, hogy paccerek vagyunk a szakmában; épp elég elismerést kaptunk a múltban, de most a hatalom bement a zárót, és levette rólunk a kezét...

–Ezt hogyan érted? – kérdezte Uz fektében.

–A dolog egyszerű! – mondta Nahum. – Mert senki sem bolond az ellenségét támogatni, és az új kommunisták megtanulták a leckét; ma már jól tudják, hogy a művészet csakis ellenzéki lehet, nos, ha így van – gondolják –, akkor süljünk meg a saját zsírunkban... Már ott tartunk, hogy a primadonna krémest süit eladásra, a díszletező asztalosok pedig koporsókat készítenek rendelésre...

Indulatában még mindig ő beszélt:

– Ceaușescu meg volt győződve, hogy az irodalom, a zene, a festészet meg a szobrászat képezi azokat az agyaglábakat, amelyeken a hatalom nyugszik; mikor aztán rádöbbsent, hogy a befektetésből több a kár, mint a haszon, tőlünk is megvonta a támogatást, sőt a népet is reánk uszította, az „ingyenélőkre”...

A rendező most idegesen fölkel a díványról.

–A NÉP! – kiáltotta. – Ki az a NÉP, mi az a NÉP?! – kidülledt szeme szivárványos üveggolyóként fénylett. – Mikor ezt hallom, még a májam is elfordul bennem!... Talán a népbíró is hozzá tartozik, aki börtönre meg bitóra juttatta a maga három és fél elemijével az ártatlanokat, s a hóhér szintén?...

Köhögés fogta el, arca kivörösödött:

– Nos, én erről az *istenadta* népről akarok közelebről filmet csinálni, és van is hozzá egy ötletem!...

Az operatőr zavart lett.

– Eredj a fenébe! – szólt végül mosolyogva. – Mikor az ember már bedobná a törülközőt, mindig kitalálsz valami örültséget!... Teljesen elment az eszed!

De Ákoson rajta volt az ördög sarkantyúja.

–Épp ellenkezőleg, most jött meg! – szavalta boldogan. – És e játék bölcséleti kérdése az, hogy miért szenved a szegény ártatlan, és miért él jól a bűnös gazdag!... Másrészt az a legfontosabb számomra, hogy a „nép”, vagyis az utca embere hajlandó-e mozdulattal is segíteni a szenvedőt! ...

Nahum mit felelhetett erre?

– No, és milyen szöveget írtál? – kérdezte tétován; de a rendező tovább lelkendezett:

– Ezúttal nem én írtam, hanem a prófétákra bízom a dialógusokat, ők jobban értenek hozzá!... Én csupán stilizáltam egy kissé ennek az istenfelő és mégis vergődő embernek a fölfakadásait, aki cseréppel vakarja fekélyektől borított testét!...

Most egészen elragadta a hév:

– És képzeld el hozzá Mikeás Lalát, ezt a Toldit, amint megbilincselve, csupavér felsőtesttel kilép a térre, hogy elbődülve segítségért könyörögjön a járókelőknek!... Még van két antianyagom hozzá, Elifáz és a bolond: majd meglátod, mi a céloom velük!...

Az íróasztalról kéziratcsomót kapott fel, és odanyújtotta az operatőrnek; Nahum olvasni kezdte, kezében remegett a kéziratcsomó, szeme lassan kifényesedett:

– Remek! – mondta végül, és magához ölelte barátját, akivel már évek óta együtt dolgoztak.

Több próbát tartottak; Mikeás rajongott a szerepéért, érezte, hogy reá van szabva, de szorongott is, hiszen más a színpad, és más az utca, ahol sosem lehet tudni, hogyan viselkedik a tömeg a következő pillanatban, tehát rá kell készülni a rögtönzött szerepre; Mikeás mellett az öreg Ebe Jóska, *Elifáz* és Gubancz, a *bolond* szerepelt; a hitvitázónak csupán arasznyi szövege volt, annál érzékenyebb mérlegelést kívánt a bolond belépése, aki a játék megoldását adta. Gubancz kicsi szerepeket kapott a színházban, de azokat becsülettel megcsinálta.

Egy óvári mellékutcából hajtottak ki mikrobusszal a főtérre. Nahum vezetett, mellette a rendező ült, mögöttük pedig Mikeás,

Gubancz, a *bolond* és a *témáni Elifáz*, a sanyarú sorsú Jób ostorozója. A véres mellű Góliát megbilincselve szállt ki, átimbolygott a téren zsákvásznon nadrágjában, utána megállt egy épület előtt, és szenvedőn fölajdult:

– Segítsetek, jó emberek!... Krisztus öt sebére esküszöm, hogy ártatlan vagyok!... Négy kisgyerekem pedig éhesen tátogatja a száját, mint négy verébfióka, és összetett kézzel könyörög: *mentsétek meg a mi drága édesapánkat!*... Szemüket kimarja a könny, és nincs megnyugvásuk sem éjjel, sem nappal!... Könyörüljete hát rajtam, és oldjátok meg kötelékeimet, hadd legyek én is szabad!...

Mélyre csüngette a fejét, úgy folytatta:

– Ha visszaemlékszem, mindjárt fölháborodom, és reszketés fogja el a testemet!... Mi az oka, hogy a gonoszok vénséget érnek, sőt meg is gyarapodnak?... Fejőedényei tejjel vannak tele, csontjainak velője nedvességtől árad!... Higgyétek el nekem, barátaim, hogy csupán azért vertek bilincsbe, mert a meggazdagodott főemberek ellen tátottam fel a számat!... Mert gondoljátok csak el: az ő házuk békességes a félelemtől, teljes boldogságban halnak meg, még a sír fölött is élnek, miközben mi éhezünk és munka nélkül tengődünk!...

És beszélt, és beszélt, váltakozó mozdulatok közben, néha még bele is zokogott a szövegébe, a nép pedig gyűlt, egyre gyűlt, és a színész látta a járdán sodródó embereket, a röhögő, füttyülő suhancokat és a tömegben ricsajgó csöcseléket. Egyik sípolt, a másik kandúr módján vernyákolt vagy lublubolt, mint a pulykakakas; egy idő után nagyobb csoport verődött össze előtte, és biztatni kezdte, mint a bolondot:

– Igazad van!

– Hurrá!...

– Ne hagyd abba!

– Csak zengjed, csak zengjed!

– Jól mondod: azok ott fenn százmilliókat vágnak zsebre, nekünk pedig maholnap kenyérre sem telik!

A színész kis szünetet tartott, hosszan nézte a ricsajgókat, aztán újra fölsóhajtott:

– Ha igazam van, oldjátok meg a bilincsemet!... Csak egy kattintás, és már szabad vagyok!

Ekkor csend lett; egyik lázadó a másikat tolta előre a tekintetével, de senki sem mozdult. Ehelyett valamennyien ismét kiáltozni kezdtek, nagyon élvezték a megszőkött félnótást.

– Gyerünk, folytasd, a kiskésit!... Szúrd tökön a heréket, intsél be nekik egy nagyot, túrd le feléjük a nadrágodat!...

– Kik azok, akiknek a fejőedényei tejjel vannak tele, és még a haláluk után is boldogok?!

– És kik ama nagyságok, ama bolondok, akik a bölcsességet és az erkölcsi tanítást megutálják?!...

– Hol trónolnak a kiskirályok, és hogyan vezetik félre a népet?!... Mivel ámítanak bennünket?!...

Most az úttesten át, a templom felől magas, rövidre nyírt szakállú, idős férfi közeledett, *Elifáz*; egyszerű városi öltözékben volt, fekete nyakkendőt kötött, feje búbján égszínkék sábeszdekli kuporgott. Utat vágott magának a báméskodók között, s megállt a siránczó előtt, hogy a szövege szerint hergelje Jóbot.

– Kiálts, csak kiálts! – szólt mély hangon, szinte fenyegetően. – De van-é, aki feleljen neked?... A szentek közül melyikhez fordulsz?... Úgy dorgállak meg ezúttal, miként a témáni Elifáz piritott rá szenvedő barátjára!... Mert a bolondot bosszúság öli meg, az együgyűt pedig a buzgósága veszti el!... Ha tiszta és becsületes vagy, mint mondád, tüstént fölserken érted az Isten, mert ki az, aki szerinted elveszett ártatlanul, és hol töröltettek az ő bűnei?!...

A megbilincselte keserűen bólogatott:

– Ha most hallgatnom kellene, kimúlnék! – nyögte. – De meg tudom én mutatni neked ama palotákat, amelyekben a módosak laknak bőségben, aranytól, ezüsttől gazdagon, de magamban így szólok: még gondolatban se átkozd őket, mert az égi madár elviszi a szót, és bevádolja a te beszédedet; azonban én is az ők nyomorúságán nevetek majd, ha eljő az idő, mert a gonoszoknak pártossága megöli őket!...

Az átoktól *Elifáz* hátralépett, megbotránkozva maga elé tolt a tenyerét, és felkiáltott:

– Merre ragad a szíved, és merre pillantanak a te szemeid, hogy ilyen szavakat eresztasz ki a szádon?!

A színész ekkor magasra lendítette megbilincselte kezét, mint aki örjög az újabb támadástól:

– Ne bántsatok, hiszen jól tudom a ti gondolataitokat és hamisságokat, amelyekkel méltatlankodtok ellenem!... Mert ti a hazugság mesterei vagytok, és haszontalan orvosok, akik a hatalmasokat véditek!...

Elifáznak még lett volna egy-két mondata, de a látványosságokra éhes utcanépe megragadta és félresodorta, mert valami újdonságra vágyakozott. A rendező, aki ott suhant el néha a színész előtt, most jelt adott, hogy vonuljon odébb, a másik útkereszteződéshez, és Mikeás úgy is tett; de a randalírozók követték őt, hogy csúfolják és további kérdéseket tegyenek fel a *bolondnak*, mint a gúnyolódók a keresztfán függő Krisztusnak. Mikor ismét fölzengett a panaszló hangja, magas, fehér szakállú ortodox pápa állt meg a közelében, mert a Megváltó nevét hallotta említeni; egy percig hallgatózott, aztán elmosolyodva legyintett, hogy zagyva beszéd ez, egy kukkot sem ért belőle, s odább libbentette kissé fakultnak tűnő reverendáját.

Rimánkodás közben a színész Mikeás idős házaspárra kezdett figyelni, s már az is meglátta őt, a kiáltozó, vérző testű embert; a nő fején akkora kalap díszelgett, mint egy napernyő, s bár hatvanon felül volt, rövid szoknyát viselt, lába szárán, a kásásan fehér bőr alól kék gyertyaként sejlettek elő a visszerek; a nála idősebb férfi cserkész-nadrágot vett fel, bajuszos arcára széles karimájú kalap vetett árnyékot; kisujjukat egymáséba akasztva lépdeltek, mint a jegyesek; mikor a bilincs is megcsillant előttük, a férj aggódón belékarolt a nejébe, és sietve félrehúzta őt a járda szélére.

– Gyere, drágám, mert ez vagy bolond, vagy szökött fegyenc! – mondta buzgón. – Az illet tanácsos elkerülni! – tette hozzá; az asszony azonban a nők kíváncsisága szerint szerette volna még egy kevés ideig nézni a számára borzongatóan különös embert, aki egy pillanatra a romantikus regények hőseit idézte eléje, és miközben a férfi vonszolta, vissza-visszapillantott a válla fölött.

– Álljon meg, ne rángasson! – szólt rá végül ingerülten, és a szeme nagyra tágult. – Hátha valóban ártatlan a szerencsétlen, és senki sem hajlandó segíteni rajta!...

De a férfi, amilyen ijedt volt, olyan határozott:

– Ugyan mit beszél, édes!... Manapság már senkit sem vernek vasra ok nélkül, higgye el!...

És húzta tovább az élettársát, míg ki nem vergődtek a tömegből, Mikeás pedig még elszántabban ordította:

– Essék meg a szívetek rajtam, testvéreim!... Gondoljatok éhező kicsinyeimre, akik sírnak-rínak az apjuk után!... Gondoljatok kisírt szemű asszonyomra, aki hazavár engem, az egyetlen kenyérkeresőt... Esküszöm, hogy ártatlan vagyok, az életemre esküszöm, és ennyi panasza, ennyi fájdalom közelében talán még a kövek is meglágyulnának... Lépjetek hát közelebb, és oldjátok meg kötelékeimet, mert egyetlen mozdulaton múlik az én szomorú sorsom, testvéreim!...

A színész szövegének itt volt a vége, de ezúttal sem mozdult senki, ám Gubancz, a *bolond*, már rákészült a belépésre. Papírral teletömött hatalmas műanyag zsákjait letette a járdaszélre, és a félnótások módján tekintett szét az összesereglett tömegben. Borostája olyan volt, mint a rozsdás drót, tisztátalan gyereksapkát húzott a fejére, s az alól pislogott elő; a hőség ellenére hátán fölfakadt télikabát volt, amelynek derekát piros női övvel kötötte át, vásott otromba bakancsa ki volt fűzve. Mindjárt azzal kezdte, hogy kukorékolta egyet, hadd lássa a népség, hányadán áll vele, aztán sietve kezdte szétzavarni a provokáló bábéskodókat:

– Hess innen a francba, sok ingyenélő tekergő, sok tehetetlen buzi, aki csak csúfolkodni tud egy ártatlan, becsületes emberrel! – mondta fenyegetően. – Menjetek az anyátokba, amíg seggbe nem rúg-lak benneteket! Mars!...

És már a bilincsen volt a keze, amikor felhangzott közlő a rendőrautó szirénája; a járőr azzal riasztotta a políciát, hogy a főtér környékét eltorlaszolták a gyalogjárók, mert valakik egy elszabadult bolondot filmeznek, és az operatőrnek hárman is segítkeznek; bizonyára azok is dilisek, és nincs kizárva, hogy ők szervezték meg ezt a cirkuszt, hogy kiszabadított társuk a rendszer ellen lázítson, és uszító szavakkal kiabálja tele a várost!...

A rendőrök hamarosan meg is jelentek egy zárt mikrobusszal, s a helyzetet fölmérve, nem is igazolták a szereplőket, hanem belökték

egyenként a kocsi a felszerelésekkel együtt. Alighogy kikanyarogtak a belvárosból, a rendező hangosan fölnevetett, Nahum pedig megbotránkozva pillantott rá:

– Mi röhögnivaló van ezen, könyörgöm?

De a rendező még mindig mulatott:

– Alássan jelentem, hogy a zöldfedelűbe visznek, nem a rendőrségre!

Az operatőr azonban még mindig bosszús volt:

– No és?... Az olyan angyali hely?...

– Hát persze! – bólintott Uz Ákos. – Hiszen Világi Lajos igazgató-főorvos barátom, és még le is tolja a zsarukat, nemhogy engedné elvenni tőlünk a felvevőgépet!

Nahum, ujjait egymásba fonva, most már megenyhülten hajolt előre a széken, Gubancz a fölvetett szerep szerint hülyén mosolygott, egyedül Mikeás, a szenvedő-vergődő *Jób* nézett maga elé komoran, nem is hallotta a rendező szavait. Végül megszólalt:

– Ti csak marhászkodjatok, gyerekek, csak marhászkodjatok!... Nekem azonban főpróbám van holnap *Az ember tragédiájában*, és ha most visszatartanak, abból botrány lesz!...

De Uz Ákost most semmi sem billentette ki, valóban marha jókedve volt, hiszen a felvétel kiválóan sikerült, jobban, mintsem remélte, s azt is tudta, hogy egy óra múlva mind az öten hazatérnek. Így hát kesergés helyett fölállt, és széles mozdulatokkal mondta a csüggedt Ádám szövegét, mint egy szavalatot:

Uram! rettentő látások gyötörtek,

És nem tudom, mi bennük a való.

Oh! mondd, oh! mondd, minő sors vár reám:

Van-é jutalma a nemes kebelnek.

Melyet kigúnyol vérhullásáért

A kislelkű tömeg?...

És azok ott elől, a vezetőfülkében, hallván a hatalmas luciferi kacagást, a bizonyosság mosolyával néztek össze, és a tekintetük ezt fejezte ki:

– Ezek eszefordult emberek, kár is lett volna a rendőrségre cipelni őket!

HALÁLRAÍTÉLTEK OLIMPIÁJA

Már városzerte ismerték azt a Bástya utcai elvénhedt udvart az Óvárban, amelynek mélyén a várfal egy megmaradt szakasza vonul át a lőrésekkel. Ha valaki bekukkint oda, úgy tűnhet neki, hogy a házak az udvar közepén terebélyesedő hatalmas hársfa ágain függnék, két tucatnyi, színehagyott kartondobozként, amelyek a múlt kegyelt kacatjait és titkait őrzik. A széles teret itt-ott lécből, rozsdás pléhlemezekből és cserépdarabokból összetákolt tyúkudvarok csúfítják el, a háttérben egymás mellett sorakozó árnyékszékek hangolják le a környéket.

A lakók kétharmada idős özvegyasszony, némelyikük már tíz, tizenöt, sőt húsz éve eltemette az urát. Egyébként is a nők a legtöbb esetben túléltek élettársukat, mert régebb nem dohányoztak, alkoholt alig fogyasztottak, és a szülés, szoptatás, az örökös készenlét a család fenntartásáért szívósabbá tette őket szervezeten, lelkileg egyaránt; az asszony, ha egyedül marad is, megáll a lábán, el tudja tartani magát, a férfi ilyenkor megroggyan, gyámoltalan lesz, és nem ritka, hogy hamarosan követi elvesztett feleségét, aki hűségese támasztéka volt.

Ha az ember nappal e népes udvar közelébe ér és megáll egy percre a járdán, annyi pityegést, rekedtes köhögést, asztmás fuldoklást, zsörtölődést hall, mint az aggmenházakban, a vásott kölykök pedig be is kiáltják néha, hogy „banya tanya”, és röhögve, visongva tovatrappolnak. Mikor meleg az idő, a vénasszonyok künn üldögélnek bérelt házacskáik előtt, és ráncos arcukat, fonnyadt mellüket, amelyből az idő a húst is kiszívta, száraz vagy dagadt lábaikat odakínálják a napnak; de amilyen elesettek és gyöngék, ha az egyházi gondnok megjelenik a házbéért vedlett disznóbőr táskájával, még a nyomorék is odaaraszol hozzá; gyűrűbe fogják a rózsaszín tokájú, apró, riadt embert, ócsárolni kezdik, még le is köpködik. Mert a pénz ugye-

bár jól fog, meg se várja a nyugdíj napját ez a törpe kufár, hanem az utolsó banit is kiszedi a zsebükből! – mondják. – De azt ki viseli a lelken, kinek fáj, hogy becsurog a víz a lakásokba, hogy kiüt a salétrom a falakon, hogy a feltornyosult szemét heteken át fülled és bűzlik, noha a város milliókat fizet közadóból a cigányoknak...

Hatalmasan fölháborodva, ilyenkor még azt is szemére vetik, hogy párzás idején nem tudnak aludni a macskáktól, mert vernyogásukkal olyan zajt csapnak a várfalakon meg a háztetőkön, olyan sivalkodást, mint száz gyerek a szülészetén... Ősszel a legtöbb veszedés az óriási hársfa ráérős vetkőzése közben tör ki, jóllehet a csodás lombhullató igazságosan osztja szét sárguló leveleit, a változó széljárás szerint; a lakók mégis tépik-marják egymást, mindenik a szomszédjára acsarkodik, mert az egy ganédomb, hagyja, hogy az ő küszöbére sodródjék a szemét; noha persze fölkelne, ha az ágy is fölkelne, de ennek a délig alvónak, párnaszogatónak mindig is büdös volt a munka!...

Később az is szóba jött, hogy ki kellene vágni a fát, de a plébános hallani sem akart erről, és az asszonyok már kikaparták volna egymás szemét, s a férfiak is fenték a bosszú késeit, amikor a sátán megjelent közöttük, és a fülükbe súgta, hogy segít rajtuk; olyan tanácsot ad, amiért életük végéig hálásak lesznek neki, csak bízzanak benne! Tehát naponta ki-ki készítsen elő egy kancsó sós vizet, és a sötétség beálltával, óvatosan széttekintve, öntse azt a fa tövébe; ha így tesznek, májusban már rügyet sem látnak majd a fán, nemhogy levelet!...

Hogy ki lehet ez a tanácsadó, senki sem tudta, mert mindig éjszaka jött haza, és reggelre eltűnt, de oly különös alak volt, hogy később is maguk elé tudták idézni magas termetét és fekete arcát, amelybe beleette magát a korom, mint a szénégetőknek; füléből nem szörpamacs állt ki, hanem valóságos tollbokréta, s az is fekete volt, mint valamely sötét bagolyé, a hangja pedig távoli mennydörgéshez hasonlított. Rejtély volt, hogy honnan jött, mi a foglalkozása; talán már ült is lopásért, csalásért, és most egyik napról a másikra odaszegődött Szemes Vilmához, aki takarítónő volt a belgyógyászaton, és két gyerek anyja. Mindjárt a bejárat mellett kapott egy kis lyukat, de a szoba mind szűkebb lett terebélyes alakjának, hatalmas keblé-

nek. Egy idő után aztán ezzel fordult a hazaérkező férfihoz, aki egy erős, elszánt kandúr makacsságával indult a szoknyája után:

– Ide figyelj, te kecskelábú, kanálfülű ördög!... A kicsiket anyám nyakába sóztam, de ebben az egérlyukban ketten sem férünk el!... Ha nem szerzel pénzt, hogy még egy szobát ragasszunk ehhez, le is út, fel is út!... Az én hátamon nem fogsz élösködni, az fix!

– Azt mondd, ördög vagyok? – kérdezte Gligor bizakodó hízélgéssel, és megnyalta nagy lila száját. – Bizony, de nem Drakula, ellenkezőleg, békés, tüzes ördög!... Télen kifűtöm neked a lakást a tessellemmel, és ha rádereszke dem, elperzselem az ágyé kod!...

– Ezt már tapasztaltam...

Vilma a férfi szájára tapasztotta a tenyerét, és kissé zavart meghatódottsággal nézett föl rá:

– No gyere, ma el akarok égni!...

Megfogta Gligort a kezétől, és az ágy felé húzta. Jó néhány perc múlva azonban ugyanaz a nő volt, akinek a hangjától néha fölzengett az udvar, akit a tapasztalat hamar megrontott:

– De ebből nem élünk meg, ördögöm! – szolt a tükör előtt fésülködve. – Farka más ördögnek is van!... Tehát, amit mondtam, megmondtam!...

Bántás a dohányfüstöt fújva komoran eltűnődött; eleinte azt hitte, időt s teret nyer Vilma kitüntető elismerése után, bár azt is érezte, hogy az asszony nem tréfál, s kirúgja. Mielőbb cselekednie kell hát, de egyelőre jobbnak látta, ha visszaveri a támadást, és meggyőzően védekezik.

– Mit akarsz?! – dördült rá. – Hogy felakasszam magam, embert öljek vagy betörjek egy pénzváltóba?!... Hiszen nem Ceauşescu idejében élünk, amikor ingyen osztogatták a betonkamrákat, csak hogy feltöltsék Erdélyt oltyánokkal!... Ma még egy kukurikú is nyolcvan-százmillióba kerül, gyémántbogaram!...

Vilmát azonban ez nem hatotta meg:

– Tehetsz, amit akarsz, azzal csak tetézed a bűneidet – mondta nyugodtan, a tükörből figyelve Gligort, és a fésülködést szemfestéssel folytatta: – Tudom, hogy a gyermektartás miatt bujkálsz, mint a

férjem, amiatt változtattad a munkahelyeidet; végül bementad az unalmasat, és az utcát választottad, hogy neked ne szóljon a régi duda... ma sem vagy bejelentkezve sehova, még hozzám se, de én tovább nem vállalom a rizikót miattad!...

Ez már sok volt a férfinak, és a *szelíd tüzes ördögből* hirtelen előbújt a durva, önérzetes csavargó. Odalépett Vilmához, és már-már pofon vágta.

– Elhallgass, te szingyula, mert megcsaplak! Ha nem kellek, miért fogadtál be?!... Mert nem volt kéznél más ördögfarok?!...

Még ott állt egy ideig mereven, fenyegetően az asszony mellett, aztán a karja lehanyatlott, és morogva kiment, becsapva maga mögött az ajtót. Utána napokig feküdt izzadtan, tehetetlenül a gondok alján, nem tudta, mihez kezdjen, és vergődésében ki-kijárt az udvarra szemlélődni. Nyár volt, a hársfa vékonyabb ágai csupaszon, feketén rajzolódtak rá a kék égre, és a vénasszonyok örültek, hogy a fa többé nem árnyékolja be az udvart, nem veszi el tőlük a napot. A lakók mosolyogva ismerték fel a sátáni tanácsadót, s az egyik intett is neki, hogy üljön le a lakása elé kitett padra.

– Hogy van, mami? – kérdezte Gligor, mert kedve kélt beszélgetni. A nyolcvanhét esztendőös Vicsekné, özvegy Szálka Mária lemondóan legyintett:

– Hát lehet ma jól lenni és jól enni? – nevetett, és a fogatlan szája elé tette a kezét. – Bizony mind betegek vagyunk, akik itt lakunk. Engem álmatlansággal vert meg az Isten. Fölriadok éjszaka, mikor ráül a lidérc a mellemre, és többé nem tudok elaludni, hajnalig nyitott szemmel meredek a sötétbe; de még ennél is rosszabb, hogy ilyenkor ezerszer átdarálom az emlékezetemen nyomorult életemet, amelyet úgy meguntam, hogy kérem a fennvalót, ne hosszabbítsa meg szenvedésem napjait, hanem szólítson magához...

Sóhajtott, utána folytatta:

– Én még viszem valahogy a keresztet, de vannak itt olyanok, akiket nálam is kegyetlenebbül megkorbácsolt a sors, mielőtt keresztre feszítenék. Czugnénak itt a szomszédban levágták a rákos mellét, a másik véreset vazel hetek óta, a harmadik nyavalyatörős, ha elesik, összezúzza magát, és kihabzik a szája, a negyediket biztosan

elviszi egy újabb szívinfarktus; de van olyan, aki ki sem mozdul a lakásából, s ha megkérdik, mit csinál, azt feleli, hogy csak ül, üldögél és várja a halált, mert fehérvérűséget állapítottak meg nála...

Most Gyurica Mihály kacsázott a pad felé; a kiöregedett pincér odaült Bántás mellé, és nyögdecselve mindjárt ezzel kezdte:

– Naponta a kínok kínját állom ki a szélkólikám miatt!... Néha úgy érzem, mintha valaki a csuklójára csavarná a beleimet, és ilyenkor bicskát vágnék a hasamba, csak ne fetrengjek!...

E vallomásokot hallgatva Gligorban fény gyúlt ki a lét súlya alatt, és egyszerre minden érthetővé vált számára; mert nem pénz kell ide, gondolta, hanem türelem és szemfülesség, s ha így fogja fel, nem sokára válogathat a lakások között; hiszen itt vergődnek körülötte a halálraítéltek, lakásaik hagyatékként kínálkoznak majd fel; neki csupán résen kell lennie, hogy melyikük dobja fel hamarabb a talpát, s azonnal kirámolnia a holmiját az ajtó elé, s ha szükséges, őt magát is a kopersóval...

A következő napokban önállósult; ő maga faggatta ki a lakókat a betegségükről, felírta a nevüket, a házszámukat, és jegyzeteket készített, mintha segíteni akarna e nyomorultakon. Mikor elmondta tervét az asszonynak, Vilma mosolygott, szórakozott az ötletén, de utána arra gondolt, hogy a más tájakról idevetődött férfi, akivel eleinte oly csodásan megértették az ágyban egymást, talán olyan képességeket is hozott magával, amelyek előbb-utóbb többet hoznak a házhoz, mint lusta dögsége. A kórházi takarítónő sok mindent hallott a beutaltaktól meg az orvosoktól, és tanácsokat tudott adni a betegségek lefolyásáról, természetéről.

Gligoron már rajta volt az ördög sarkantyúja; megmentettnek érezte magát, sietve, kapkodva végzett mindent, mámorossá tette a vélt lehetőség. A városban vett jó néhány ív csomagolópapírt, fölrajzszegezte a szoba falára, az emberi test körvonalait rajzolta rájuk a maga módján, hasadt, fekete körmei közé fogva a ceruzát, és igyekezett megjelölni a belső szerveket; de oly tudatlan volt, hogy a lépet sem tudta hova helyezni, míg Vilma meg nem mutatta neki, az oldalára bökve, hogy ott rejtőzik ni, a hasüreg felső sarkában...

– És a lépfene, az micsoda? – kérdezte később a *kórboncnok* ostobán ártatlan arccal.

– Többnyire a szarvasmarhák kapják el – magyarázta az asszony –, és az elhullott állatokat döggödörbe dobják, annyira fertőzők; de a cigányok sokszor leverik a verem ajtajáról a lakatot, szétdarabolják a marhát és hazaviszik csemegének...

A megszállott rajzolt, rajzolt, néha leült, és más betegségeket írt ki a füzetéből; azonban itt is el-elakadt, és újra a klinikai takarítónőnek kellett kisegítenie:

– A fehérvérűséggel meddig lehet élni, Vilma, és hogyan képzeljem el a beteget?... Ha teszem azt, föl vágná az ereit, vér helyett valami tejféle fröccsenne ki azokból? – emelte fel a fejét mély töprengéséből. Az asszony eddig igyekezett komoly maradni, de most kitört belőle a kacagás; végigvetődött az ágyon, és föl-földobta magát, mint aki a szeretkezés ravasz, kiszámított csiklandozásaitól hánykolódik.

– Csak kacagj, kacagj, te luburgyina, mert a jövődet kacagod ki! – mormolta Gligor, és visszament az ábrákhoz. A veszélyesebbnek sejtett betegségeket pirossal, a többit késsel vagy sárgával jelölte meg, a kóresetek pedig egyre szaporodtak: infarktus, szívroham, agy görcs, szív- és tüdőasztma, vesebaj, csontlágylás, kibomlott visszér, eskór... Vagy húsz *páciens* fájdalmát jegyezte fel, már fűtyörészve dolgozott, kétségek nélkül. Vilma egy ideig szórakozva figyelte a buzgalmát, mintha egy bolondot nézne, de amikor rájött, hogy a bokrétás fülű ördög mire aspirál, hogy komolyan veszi a dolgát, a fejéhez kapva fölkiáltott:

– Ó, te szerencsétlen félnótás, te nyámnyila!... Épp egy ilyennel álltam össze. Aki lottózik az életemmel és mások életével is?!... Van neked egy csepp eszed?!... Hiszen ezek a vénasszonyok olyanok, mint a földre hullott sörteszál, amely akkor is föl kunkorodik, ha ezer-szer tapos át rajta az úthenger!... Ezek még téged is túlélnek a részeges pofáddal, nemhogy engem!...

–Hogyhogy túlélnek?... Ne üzd az eszed!... Igenis, hamarosan rendben lesz a szénánk!... Czugnénak itt a 7-es lakásban levágták a rá-

kos mellét, szomszédja, Sáfár Ida ki sem mozdul a szobájából, csak ül és várja a halált, mert leukémiát állapítottak meg nála!... Mondjam, hogy Ebe Józsefet meg kell operálni, mert odabenn is tapogatózva jár, úgy nyomja az agydaganat az idegeit, és néha fölkiált, hogy ne lármázzanak, mert beszakad a dobhártyája a zajtól; nemsokára tehát mindhárman hideget szellentenek, és mindeniküknek három szobája van... Mit akarsz ennél többet?...

– Semmit – legyintett a takarítónő. – Ismertem olyan fehérnépet, aki a fél csecével még tizennyolc évig elhúzta... Az ilyenekre építesz, te hatökör!...

De az ördög annyira bízott magában, hogy végül megszervezte a halálraítéltek olimpiai vetélkedőjét, és mindenik betegség egy-egy csapatot képviselt. A selejtezőn a huszonnégy betegből tíz kiesett, nem jutott be a reumás, a köszvényes, a hörghurutos, a szélkólikás, a visszeres; nem számított a vesekő, az epekő, az aranyér, a gyomorfekély, sőt a kizárt sérv sem; a nyolcas döntőben pedig valóban csak nyolcan maradtak, a betegség kilátásai szerint:

AGYDAGANAT

LEUKÉMIA

AGYVÉRZÉS,

SZÍVROHAM

INFARKTUS

VESEELZÁRÓDÁS

MÁJZUGOR

VÉSZES VÉRSZEGÉNYSÉG

Miután Vilma megtagadta az útbaigazítást, Bántás Gligor a szomszédokhoz fordult, akik ismerték egymás nyavalyáját; tőlük tudta meg azt is, hogy Bodrácska János a 13-as lakásban tüdőüszök áldozata. Úgy kell elképzelni ezt a bajt – mondták –, mint a tűzben párázoló fának egy elüszkösödött részét, rothadó darabját; az ilyen embernek még a lehelete is bűzös, és napjai meg vannak számlálva...

A négyes döntőben így a tumor után mindjárt a tüdőüszök következett, utána a fehérvérűség, majd a szívinfarktus. Itt azonban be is fejeződött a vetélkedés, mert a szervező az elődöntőt és a döntőt már

ki sem írta, hisz számára a továbbiakban mind esélyesek voltak; azért éjjel-nappal fülelnie, kémlelnie kellett, nehogy az lehelje ki a lelkét hamarabb, akire nem is számított; de bármilyen éber volt, a halálra-ítéltek, mintha mind élni szerettek volna, megmakacsolták magukat, és ő csak sóhajtásokat, nyögéseket, halk jajgatásokat hallott, s ez annyira kétségbeesésbe sodorta, hogy úgy érezte, megint gödörbe esett, nincs kiút. Főként azután, hogy egy este a félmellű Czugné megbolondult és énekelni kezdett: azt énekelte, hogy *Megyén már a hajnalcsillag lefelé...*

Gligor vergődését a takarítónő észrevette, és most a piaci kofák és a ringyók módján támadt rá:

– Ide figyelj, úrfi! – tette csípőre a kezét, és a szeme villogott. – Ha nem szeded fel a mogyoródat, és nem lépsz le, reád hozom a políciát!... Mit képzelsz, nálam lehet ingyen pápálni és morgyelni?!... Tévedsz!... A játéknak vége!... Le is út, fel is út!...

De az *ördög* ezúttal nem ijedt meg; ha a játszmának valóban vége, akkor méltón kell befejezni! – gondolta, és Vilmának úgy tűnt, mint-ha mosolyogna, amitől őt fogta el a félelem.

– Csillapodj, édesanyám, csillapodj! – sziszegte Gligor. – Meglátod, hogy engem nem lehet csak úgy, búcsúszó nélkül kidobni!... Először is csípsz egy olyan dádat, hogy belenyomorodsz, másodszer följelentelek a rendőrségen, hogy lopod a gyógyszert a kórház raktárából, és ehhez öt-hat tanút is kapok a trógerék között egy liter vodkáért!...

Kirántotta az asztalfiókot, előkapta a húsdaraboló bárdot, és az asszony felé sújtott vele. Vilma nagyra tágult szemmel, sikoltva hátrált, amíg a nyitott ablakhoz nem ért, és kiugrott a félemeletnyi magasságból. Később a szomszédok hozták fel törött lábbal, és végigfektették az ágyon. Gligor ekkor már a kocsmában volt, és egész reggel dühösen ivott, amíg le nem részegedett. Akkor hazatért, lekapkodta a falról az ábrákat, hengerbe csavarta, és a hóna alatt ezzel a könnyű ágyúcsővel elindult a nyilvános orvosi rendelő felé. Rettenő indulat dolgozott benne. Félresodorta a belgyógyász professzor rendelője előtt várakozókat, sípoló szuszogással benyomakodott az or-

vosi szobába, ott térdre zuhanva előrenyújtotta a kibontott tekercset, és elbődült:

– Doktor úr, esedezem, segítsen rajtam!... Vizsgálja át ezeket a levázolt eseteket, és mondjon véleményt: melyik betegnek nyergelik hamarabb a Szent Mihály lovát, mert nekem ettől függ az életem!...

És ott térdelt ez az ördög a megdöbbent professzor előtt rimánkodón és mégis fenyegető várakozással.

Ennek a furcsa históriának nincs igazi csattanója, váratlan befejezése; az író úgy találta, hogy az ő elképzelése sápadt, erőtlen az izzó valósághoz képest, hagyta hát az életet megszólalni, hadd fejezze be ő a tragikomédiát, és húzza össze a függönyt. A valóságban pedig ez történt: egy holland üzletember többszáz millió dollárért megvette a telket, hogy hatalmas áruházat építsen rá, a tulajdonos szétszórta a lakókat, kit hova lehetett, és a bulldózerek nekimentek a háznak. Bántás Gligor beállt a szemetesek közé, és a cigányok tágas barlangot vájtak neki a városszéli hulladékhegy oldalában. Vilma, miután kisántikált az ortopédiáról, összeállt egy zöldségkereskedővel, és jól megértették egymást; a betegekről azonban nem tudni, melyikükkel mi történt...

HÍMES KAKUKKTOJÁS

A sétatéri padon ült Noémi, sapkácskát kötött, s olykor a villogó tük fölött a kisfiúra pillantott, aki a kavicsokkal játszadozott a szökőkút mellett, félmeztelenül, tenyéryi nadrágjában: bőre aranylott a napsütésben. Az asszony nézte, és többször is hálásan arra gondolt, hogy égi ajándék neki, mert a fennvaló épp akkor küldte, amikor ő a legelkeseredettebb volt. Meg is halna, ha valami történne ezzel a kis drágával! – mosolyodott el, s végül már a zsebkendője után tapogatott, hogy megtörölje a szemét.

Nagyon szerette ezt az apró Marcit, noha nem ő szülte. Háromesztendei szerelmi házasság után rájött, hogy meddő, s talán gyermektelenül kell leélnie az életét. Eleinte a férfitra gyanakodott, azonban Bajnok László, amikor célzásokból megsejtette ezt, a hosszú utakat járó TIR-sofőr tapasztaltságával kacagott fel az ő *magtalanságán*, s titkai mögül sejtetően még az asszony felé is vágott a szemével. Noémi megszégyenülten elhallgatott, s miután a nőgyógyásznál is járt, többé nem szólt, viselte a sorsát; de egy napon, amikor jócskán kaptos volt, Laci így szólt:

– Én népes családban születtem, gyerek nélkül nem tudok élni... Vagy váljunk el, vagy keressünk egyéb megoldást!

Rövid alkudozás után a menhelybe mentek. Körbejárták a szobákat, ahonnan sírás, gügyögés, gyermekbeszéd hallatszott, mint a márdárpiacról, annyiféle hang. Később megálltak egy járókánál, ahol már időztek egy pár percet, s a férj a kisfiúra mutatott;

– Én ezt szeretném!... Hidd el, Kenderkóc, úgy értek a kis szarosokhoz, mint a görögdinnyéhez!... Ebből a semmiségből még miniszterelnök is lehet, édesanyám!...

Szaporán pislogott, mint aki örül saját választásának, a gyerek pedig épp akkor boldogan ugrálni kezdett a járóka keretébe fogódzva, és azt gügyögte: „Mama, mama!”

Bajnok László magasra lendítette mindkét karját:

– Látod, szívem! – kiáltotta. – Az aranyos kölyök már el is fogadott téged!... Hogyne vennénk hát magunkhoz!...

Az asszony rajongott Marciért. Néha el is tűnődött rajta: vajon, ha ő szülte volna, még jobban is szerethetné? Nem tartotta lehetségesnek, s emiatt néha-néha egy kis zavart, enyhe büntudatot érzett, bár csak amolyan áttűnő hasonlítgatás volt ez benne, hogy utána még odaadóbb anyja legyen ennek az árvának. Tisztában tartotta, dédelgette, orvosi rendelőbe vitte tanácsért, mielőtt elaltatta, meséket mondott neki. Egy este az ablaknál állva Marci a téli tájat nézte merengve, utána kék füzetborítóra fogkrémmel, ecset helyett kisujját használva, olyan hóhullást festett, hogy Noémi megcsodálta. A gyerek főként *Mamához* ragaszkodott: ha kiment a fürdőszobába vagy a konyhába, már utána hajolt síró hangjával:

„Kenderkóc, Kenderkóc, hol vagy, Kenderkóc!”

Osztálytársai ragasztották Noémire ezt a nevet hosszú évekkel azelőtt, így szólította László, s utána a kisfiú is, aki szorgosan, jól tanult a közeli iskolában; még a vízzel is megbarátkozott, még díjat is nyert pillangóúszásban a kisiskolások között, és a kitüntetést cukrászdában ünnepelte meg a család.

Az asszony most ismét a gyereket nézte a trombitáló kentaurok és a nimfák közelében, akikről csöpögött a víz a levegőben szétporladó esőfüggönytől, amelyen át szivárványosan ragyogott a fény: nézte Márton, és megint belesajdult a kisfiú tegnapi kalandjának szomorú története, bár lehet, hogy ezt is csak ő túlozta el: hiszen csupán annyi történt, hogy a gyerek talált a ház körül egy százaléjest, beásta a homokbuckába, ahol játszott, és tovább szorgoskodott a várépítésben, amikor a kicsiny ásója éle valami keménybe koccant: hát nem újabb százaléjes volt?! Nosza azt is a másik mellé rejtette, s mert azt hitte, itt több pénz is rejtőzik, nekibuzdult a további keresésnek, de közben úgy elfödte a korábban találtakat, hogy utána már hiába kutatta azokat...

Még a szíve is remegett, és a könny a szemében: Noémi a karjába vette, simogatta, csókolta, vigasztalta, hogy nemcsak a két százaléjest

adja vissza neki, de csokit is kap tőle... Nagyon megsajnálta azokban a percekben, s mert érzékeny volt minden apró fájdmára, még álmában is gyakran menekült vele valaki vagy valami elől, s veszélyeknek százféle módját eszelte ki; még azt is, hogy térdel a kicsi betegágyánál, Marci tüzes homlokát simogatja, de aztán mintha mégsem az apróság lett volna lázas, hanem ő maga, s a forróságtól megint csak a sötétség birodalma felé irányultak képzelgése. Ilyenkor a fürdőszobába ment, lemosta az arcát, utána pedig sokáig állt az alvó gyerek mellett, és hallgatta annak lélegzését.

Később már nem csupán az álmok sűrű bozótjába gabalyodott bele, de gyötörni kezdte a józan mérlegelés is: vajon hogy nézhet ki Marci apja?... Mint egy betörő, mint egy gyilkos, akinek a tulajdon-ságai már ott lappangnak a magzat ösztönében, s később felszínre bukkannak? Mert tisztességes ember nem lehet az, aki párosodás után tovasurran a kémények, padlások erdejében, mint a kandúr! No és az anya? Ki lehet az a szuka, aki miután megszülte, a sorsra bízta a kölykét? És miként kerülhetett a csecsemő a menhelyre? Szemetes-kukából halászták ki, belvárosi kapualjban találták meg, egy darab rongyba pólyálva, vagy a barátok templomának valamelyik padjában? Csupa kínzó kérdés volt számára.

Ezekről azonban nem beszélt a férfinak, és jó ideig háborítatlanul éltek ők hárman, de Noémi fokozatosan azt tapasztalta, hogy az élet-társa egyre ritkábban közeledik hozzá, s valahogy kielégülten jön, megy, mosakodik, nyugodtan alszik. A nők az ilyesmiből sok mindenre következtetnek. Egy esetben, amikor Laci pityókosan jött haza, ami nála nem volt ritka, szokása szerint nyalni-falni kezdte a gyereket, és bűdös pálinkaszagot lehelt az arcába. Az asszony utálta az effélet, és ki is fakadt:

– Ne csináld ezt, tudod, hogy nem szeretem... A múltkor is elcipelted erőszakkal a bárba, mindenféle söpredék közé, és teletömteled édességgel... Hagyj már félbe az ilyen tempókkal!...

De Bajnok ittasabb volt, mint amilyennek látszott, és részegen odatántorgott eléje, mintha meg akarná ütni:

– Te adsz nekem leckét a nevelésből, te, aki meddőbb vagy a bányából kihányt meddónél is?

Noémi az összetűzés után sokáig némán járkált a ház körül. Egyedül a gyerekekkel vizsgáltta magát: még rajongóbban szerette, s egyre gyakrabban vitte ki a parkba. Most, miközben ott ült ismét a megszkott padon, hirtelen hűvös szél kezdett fújdogni, s valahol a távolban megdörrent az ég. Ekkor a magasba pillantott, s bár még nem látzott egy darabka felhő sem, a kötést betette a táskájába, odasietett a gyerekhez, ráadta a kabátocskáját és ölbe kapta. Nem laktak messze a sétatértől, mégis rohant hazáig, és kifulladtan csengetett az új bejárónőnek, akit nemrég vett fel. A nagyfarú nő billegve járt letaposott tornacipőjében, fújta a cigarettafüstöt, s közben mintha mosolygott volna valami titkon, amit csak ő ismer. Most is azzal a mosollyal nyitott ajtót.

– A gazda itthon volt – kezdte szaporán –, de éppen csak bekapta az ebédet, megborotválkozott, és már el is ment. Eléggé siethetett valahova, mert összefaragta az arcát...

– Jól van, Éva, ne mind prézsmítálgon! – szuszogta Noémi. – Vigye a gyereket a fürdőszobába, és mossa meg a kezét. Én addig készítek neki egy kis uzsonnát!

Egy idő óta, valahányszor László jött szóba, az asszony úgy érezte, valami célzatosság bujkál a bejárónő szavaiban, de nemigen törődött vele; most azonban, mialatt a két kis szelet kenyeret megkente vajjal, el-elakadt a kés a kezében; képzeletben látta a férfit, amint megszokott módon, az ő bosszantására hörböli a levest, amint káromkodva borotválkozik, és eltűnődött Éva szavain: „Valahova nagyon siethetett...” Vajon hová?... De jobb, ha egy értelmes nő nem nyomoz a férje után, az ilyesimből csak baj, veszekedés fakad... Há-zasságuk elején félig tréfásan meg is vallotta Lászlónak, hogy ő nem féltékeny: tőle mehet bárhova, nincs kipányvázva, csak lapostetűt ne hozzon haza...

Az első célzások után Noémi azt is észrevette, hogy a bejárónő le nem veszi a szemét a gyerekekről, ha a közelében van, és a bizonyosság mosolya már-már kifeslik az arcán, miközben ragadós tekintetével tapogatja-lapogatja Márton, és igyekszik a szemébe meredni. A háziasszonya, adakozó természete szerint, ruhácskákkal, kis cipőkkel, élelemmel pótolta ki a napidíját, de ennél is jobban örvendett

egy-egy doboz cigarettának, amelyet a férfi néha odalökött neki, így aztán ő maga sem tudta, ki mellé álljon a családi zűrzavarban, amelyet hamar áttekintett. Végül Noémihez pártolt, mint az olyan cselédek, akik már vérükben hordják a hasznosabb alkalmazkodást, és egy napon, amikor ide-oda csoszogva megint telebűdösítette a lakást szivarfüsttel, a szokottnál is tovább mustrálgatta a gyereket, aztán sunyin megszólalt:

– Mit szól ahhoz, hogy én ismerem ennek a gyerekek az édesanyját...? Ott lakik mellettem a Klarinét utca nyolc szám alatt, és ahányszor csak ránézek Mártonkára, azt gondolom: olyan, mintha Elvira a száján köpte volna ki! A szeme, a szája, de még a mozdulatai is őt idézik...

Noémi ettől hatalmasan megriadt:

– Éva, Éva, az istenre kérem, ne mérgezze meg a ház levegőjét!... Mondja, maga normális?!

Egész testében remegett, sápadt homlokán kivert a veríték. A bejárónő nem számított ilyen hatásra, és megijedt. Nem tudta, hogyan tegye jóvá botrányt keltő elszólását, s még a cigaretta is kialudt az ujjai között, miközben állt ostoba tanácstalanul.

– Bocsásson meg, de nem akartam semmi rosszat – mentegetőzött.

Noémi azonban már tombolt, már magánkívül volt. Sikoltva ismételte:

– Én azt kérdeztem, észnél van?!... Tudja, miket mondott az imént?!... Takarodjék a szemem elől!

A bejárónő megvonta a vállát, s a maga buta módján védekezett:

– El is mehetek, pedig jót akartam... Szerettem volna ráébreszteni a valóságra, amíg nem késő...

Noémi a fejéhez kapott; szédült és hányinger gyötörte. Azt hitte, a mai nappal vége az ő életének.

– Miféle jót akart, könyörgöm?! Hogy innen egyenesen a hullaházba vigyenek, ez volt a célja?!

Leroskadt az előszobában egy székre, és csak percek múlva tért magához, de akkor már tudta, nem a bejárónőt kell gyűlölnie, hanem azokat, akik aljasul rászédtek!

– Ha már elkezdte, mondja tovább! – nyöszörögte erőtlenül. – Ki az a cafat, akiről beszél?...

Éva elmosolyodott a megkönnyebbülés mosolyával, mert megérezte, hogy ismét kegyelt lesz, talán még több is: a becsapott teremtés nemsokára cinkosává teszi – gondolta, s nekibuzdulva folytatta:

– Hogy ki az a lumnyi? Megmondom: így külsőre csupa csicspics, elnézést a kifejezésért. Szóval az a fajta, akire buknak a férfiak, aki a fenekével keresi meg a kenyerét.

Most már nem tudott megállni.

– Azt mondtam, hogy a kenyerét?... De hiszen több arany ragyog mindkét kezén, mint asszonyomén!... És az igazság az, már ne haragudjon, hogy László úr is odahordaná neki a világ minden kincsét... A tegnap megint ott láttam a TIR kocsit az utcánkban...

Miután az asszony elment, Noémi nem lelte a helyét, és hosszú pongyolájában hideglelősen járkált ide-oda; azon gondolkozott, mit kell tennie, hogy reá ne omoljon a valóság és maga alá ne temesse, de a sors, miután beáztatta, ki is akarta facsarni: miközben gyötrődve kószált a lakásban, a férfi fekhelye közelében, az ágyneműtartó mellett lehullott fényképet pillantott meg; fölvette remegő kezével, és sokáig nézte a sejtés gyanakvásával. Ez csak ő lehet, az a ringyó, a kazalnyi hajával, a nagy élveteg szájával, s íme, úgy tűnik, még a képen is kacsint! – gondolta.

Marci fölébredt a délutáni alvásból, szólongatni kezdte, ekkor sietve a pongyolája zsebébe csúsztatta a fényképet, és odament a gyerekekhez, aki már fölállt ágyacskájában.

– Hol voltál, Kenderkóc? – zsémbelt a szemét törölgetve. Válaszként a nevelőanyja előbb szigorúan nézett rá, és most első ízben oktalán gyűlölet lobbant fel benne a fiúcska iránt, mintha László és Elvira mellett neki is része lenne a megkínztatásban.

– Semmi közöd ahhoz, hogy hol voltam! – kiáltott rá. – És mától kezdve nem vagyok neked többé Kenderkóc, megértetted?!... Kóc az anyád!....

Váratlan kifakadásától a gyermek arcán az ijedt meglepődés, a csalódás és a félelem groteszk játéka kezdődött el; a szeme könnyes lett, még a kis pizsamanadrág is remegett rajta, aztán egyszerre felzo-

kogott. Ettől azonban nevelőnője esett kétségbe, kiragadta az ágyból és vadul csókolni kezdte:

– Bocsáss meg, életem, gyémántocskám! – kiáltott fel. – Kenderkóc megbolondult, látod?!... Istenem, miért hagyod, hogy egy szóval is bántsam azt az ártatlant, életem egyetlen vigaszát!...

Még a könnyet is kicsókolta a szeméből, nem tudta, mivel nyugtassa meg. Mikor késő este Bajnok hazajött az útról, ő épp ingeket vasalt a konyhában, a tekintetéből, a hallgatásából László rögtön megérezte a veszélyt, és gyanakvón nézett szét, mintha nyomokat keresne.

– Valami történt? – kérdezte azután.

– Semmi – felelte Noémi megkésve, fáradtan, és tovább vasalt. – Minden a legnagyobb rendben.

De Bajnok, mint sok férfi ilyenkor, nyugtalan lett, bizonyosságot akart. Tovább puhatolózott hát:

– Miért hallgatsz, miért titkolózol?... Tudod, hogy ez mindig kiborít... Beszélj hát!...

Az asszony még mindig nem szólt. László ekkor már gyanítani kezdte, hogy az új bejárónő hordja utána a pletykát; látta is néha a Klarinét utcában, és most, tudván, hogy szerda van, elborította a harag:

– Megint itt volt az a trampli, az a két lábon billegő budi?! – csattant fel. – Ugye, ő tömte tele a fejed mindenféle marhasággal?!... Takarítsd el innen, amíg szét nem rúgom a bugyiját, hallod?!...

Állt várakozón, nekifeketedve; Noémi azonban csak nézte gúnyosan mosolyogva a vergődését:

– Olyan vagy, mint a gonosztevő! Nem az érdekel, hogy megöltél egy lelket, hanem csupán az, hogy ki volt szemtanúja ennek!... És ha már itt tartunk, azt is tisztázni kellene, ki titkolózott éveken át, ki tartotta hülyének a másikat!...

A férfi nem tudta, mit válaszoljon, s úgy tett, mint aki vérig sértődött.

– Tehát gonosztevő vagyok? – motyogta maga elé meredve. – Köszönöm... Mondj még ilyeneket!...

Noémi határozott volt:

– Tudnék is mondani sok mindent, mert a színes kakukktojásodat beloptad a szeretetem melegébe, hogy miután kikélt, én etessem, én neveljem, tanítsam meg repülni!...

Indulatában nem tudott megállni.

– Már a cigánysoron is engem röhögnek miattad, te sátán... te vámpír, aki a véremet szívta eddig!

Úgy zúdultak Bajnokra a szavak, hogy színészkedve a feje fölé kapta a kezeit, de utána fölnevetett, ezzel is meg akarta állítani az asszony dührohamát.

– Van még valami? – kérdezte kissé meghunyászkodva. – Akkor ki veled!... Itt az ideje a gyónásnak, aranyszívű kis ördögöm!...

Széttárt karral indult felé, de Noémi hirtelen eléje tolta a vasalódeszkát:

– Menj innen, iszonyodom téled! – sikoltotta. – Nem is tudom, hogyan hordozhat a föld a hátán egy ilyen alávaló embert!

Ez már sok volt Bajnoknak, aki büszke volt férfiúi sikereire, aki sokszor éjszakázott a vámnál a TIR kocsifülkéjében, és szinte minden úton fölcsípett egy-egy fiatalabb nőt, hogy aztán elszórakozzék vele a jól ismert pihenőkön.

– Élég, elég! – intett ingerülten, megtorpanva a konyha közepén. – Itt meg kell állni, anyám, hogy bemutasd az útleveledet!... És tudod, mi van abba az útlevélibe írva?... Hogy én szerettem volna gyereket csinálni neked, de hiába tetted szét ezerszer is a lábad, mert nem jött ki belőle semmi... így volt, vagy nem?...

Noémi megremegett a vasaló fölött a gőzben, érezte, hogy mindjárt kirobban belőle a sírás, de még tartotta magát:

– Tapintatos vagy, mondhatom!... Nem is vártam többet téled!... De nem az fáj, hogy más az anyja a gyerekeknek, hanem a piszkos mód, amellyel az orromnál fogva vezettél, és hogy az első utad most is a kurvádroz vezet, akit felékszereztél, míg nekem a tejpénz is gondom, nemhogy egy-egy kiló narancsot tudnék venni ennek az árvának!...

Kitépte a falból a villanyvasaló zsinórját, a fürdőszobába rohant és bezárkózott; a férfi utána ment, és dörömbölni kezdett az ajtón:

– Megbolondultál, Noémi?!... Ne csináld a cirkuszt, hallgass meg engem is!...

Az asszony nem válaszolt, majd sírásba fulladó hangon megszólalt:

– Hét esztendőn át hallgattam a hazugságaidat, most már elég volt!... Visszaadom nektek a kölyköt, és anyámhoz költözöm!...

De nem tudott dönteni, s tehetetlenségében éjjel-nappal a bosszúállás késeit fenegette, köszörülte. Előbb arra gondolt, kinagyíttatja Elvira fényképét és László párnájára teszi, hogy amikor lefeküdni készül, ott találja a szeretőjét; lassan azonban ezt is kevésnek találta az ő szenvedéséhez képest, s tovább vívódott, emésztette magát; már az is megfordult a fejében, hogy öngyilkos lesz, de akkor belédöb-bent, hogy a gyerek gazdátlanul, gondozó nélkül marad, s bármi történhet vele...

A ROMLÁS VIRÁGAI

Fehér madár röppent fel sikolyszerű füttyentéssel a fehér sírkő tövéből. Valaki közeledett arra a hantok, fejfák erdejéből, és Zimics tanár úr a sétányon megállva már észre is vette azt az embert; borostája vöröses volt, mintha vastag rozsdával volna bekenve az arca, koszlott köpenyének szárnya szétnyílván lebegett utána kétoldalt. Igyekező volt valami célszerű elhatározás, és a tanár, aki ismerte az emberi természetet, egy kis izgalommal figyelte a különös alak mozgását.

Úgy tűnt neki, hogy kevéssel azelőtt ugyanabból az irányból idős, gyászruhás hölgy ereszkedett alá, szintén, sietősen, kezében kicsiny öntözővel, kalapja fekete korongként úszott a síremlékek között. Bizonyára az a nő volt – gondolta –, aki naponta fölszalad pár percre „beszélgetni” a fiával, tragikus sorsú gyermekével; Bélus háromezer méter magasságban lelte halálát egy szakadék fölött, amikor a megsodródott alpinistakötél a nyakára csavarodott s megfojtotta...

A rozsdás arcú most megállt s hátrafordult. Messziről is lerítt róla, mennyire letaposta, iszapos kerekei alá forgatta az élet; az a tisztátalan fajta nyomorult volt, akin megavasodik az ing, s köpenyének zsebei oly szutykosak, mintha szekérkenőccsel volnának bekenve. Csupán kukkra meredő haj csomói adtak valami kis bohémséget külsejének, de amint széttékinített éberén s valahogy mégis undorodó megvetéssel az élők iránt, akik megzavarhatják, Zimics tanár úr olyan csavargót látott benne, aki manapság igazán ritkaságszámba megy.

„Nézd a gazembert, mire vetemedett!” – motyogta magában, mikor látta, hogy a furcsa alak folytatja útját, de pár lépés után lehajol, valamit sietve a köpenye alá rejt, majd fölegyenesedve úgy tesz, mintha ájtatoskodna a sírkő előtt, pedig ezalatt ügyesen begombolkozik. .. Hiszen ez virágot lop a sírokról, megrabolja mások bánatát! ... Most már biztos, hogy nyomon követte az idős hölgyet, így csapott le egy perc alatt a friss csokorra!...

Ujjai erősen ráfonódtak a sétabot markolatára, álla remegett. Még állt egy keveset a sétányon visszafordulva, aztán ellökte magát, mint szíző a tetőn, s loholva, nagy léptekkel iramodott lefelé, hogy elvágja a virágtolvaj útját; az megsejthetett valamit, mert behúzott fejével, piszkos köpenyét fölpúposítva igyekezett minél előbb leérni az aljba, s onnan egykettőre ki az utcára, ahol elvegyülhet a járókelők között. A tanár pár lépéssel mégis megelőzte őt, és a temetőkapuban ráemelte a botját:

– Mutasd, te alávaló, mit rejtegetsz a köpenyed alatt?... Gombold ki, mert agyonvágalak!...

És a két ember egymásra meredt. Zimics csak most látta, mily szánandó ez a szerencsétlen, aki alighanem valamelyik házsongárdi sírkamrába húzódik be éjszakára; apró szeme zavaros ragacsban forogott, a rozsdás sörte tövében pedig apró fekete pontok sötétlettek, mintha vasreszeléssel volna tele az arca; széltől, szivartól fölhasadozott ajka körül tétova riadalom, gög és megvetés bujkált, de még nem volt annyira gyenge és elhasznált, mint gondolni lehetett volna: egyetlen vállmozdulattal félrelökte támadóját.

– Eredj az anyádba, Zimics! – szolt vissza, s már ki is lépett a kapun, és mintha nyikorgó-csikorgó nevetéssel még mulatott volna is rajta, miközben tovalépdelt.

A számonkérőt annyira meglepte a csavargó elhárító mozdulata és ereje, s még mindig oly közelinek érezte azt az élettől meggyalázott arcot, hogy képtelen volt őszinte indulattal utánaloholni, a sétabotjával főbe kólintani, botrányt csapni a nyílt utcán, esetleg a gyalogjárók vagy a rendőr segítségét kérni.

S mihelyt összeszedte magát, még ez is beledöbbsent: honnan ismeri őt ez a kriptaszökevény?! Hogyan merészelte tegezni és a nevéen szólítani őt?! És akkor kezdett ismerősnek tűnni számára a csavargó arca, amely pár héttel korábban egy belvárosi kapualjból fordult felé, amint abbahagyta a guberálást a szemeteskukájában. A tanár emlékezett rá, hogy már azúttal is fölsejlett benne valami sajátos vonás, amely évtizedek távlatából intett e mai riasztó alak felé. Annak az embernek a neve, gyanítása szerint, föld alatti foglalkozásra utalt, de sehogy sem tudta kitalálni, melyikre, s minduntalan Bányász, Vájár meg Fejtő jutott eszébe, bár érezte, egyik sem az igazi...

Néhány nap múlva barátaival egy kis társaságban tragikus sorsú íróról, költőről, nyomtalanul eltűnt tehetségekről, régi osztálytársaikról beszélgettek, és sajnálkoztak azon, hogy némelyiknek a pályája megtört, és mindaz, amit alkotott, csupán néhány töredékben maradt fenn, amelyet ha képzeletben kiegészítünk, beleborzongunk a felmérhetetlen veszteségbe... Zimics mindvégig hallgatott, de tagadóan rázta a fejét, s közben vörös folt húzódott fel az állától a füle felé. Végül tiltakozón kifakadt:

– Szamárságot beszéltek!... Én sosem egészítem ki a félbemaradt sorokat, mivel úgy vélekedem, hogy a töredék is műfaj, mégpedig önálló műfaj!... Honnan tudjuk, hogy nem törvényszerűen törik meg itt vagy ott egy életpálya, mint az anyag a fizikában bizonyos terhelés vagy meghibásodás folytán?... Bánjunk hát óvatosan a kiegészítő képzelettel, barátaim!...

Szavai meglepődést keltettek, és egy ideig csend nehezült a társaságra. Aztán Héderfáy, a gyógyszerész felkiáltott:

– Ez azért túlzás, és a hasonlat sem szerencsés!... Tucatiójával tudnék idézni olyan közös ismerőst, aki bizonyára nagyon sokra viszi, ha élete fonala nem szakad meg, vagy el nem sodródik a nagy világvargában...

Egy kis diadallal nézett körül, majd folytatta:

– Emlékeztek például Sóvári Rudira, aki a csizmadiaszínen azokat az emlékezetes előadásokat tartotta? Úgy tudott beszélni az emberiség jövőjéről meg a szocializmusról, hogy a pincér is mozdulatlanul dermedt kezében a sülttestállal... Szédületes pályát jósoltunk neki. Kisujjában volt az egész antik bölcelet, és én az újkor Szókratészének tekintettem... Sajnos, eltűnt a szörnyű kataklizmában, pedig ha élne, ma filozófiatörténetet adna elé valamelyik világhírű egyetemen, és mellette ki tudja még mit...

– Én például tudom! – szolt közbe váratlanul Zimics tanár úr, akinek egyszerre fény gyúlt az emlékezetében, mert ráébredt, hogy sóvágó volt az a föld alatti foglalkozás, amelyet eddig nem tudott megfejteni. Egész arca lángolt a felháborodástól. Még a botját is a magasba emelte.

– Én elárulom nektek, mit adhatna még elő az ismereteredet mellett az említett híres szónok: sírokról lopott virágcsokrokat, amelyeket a piszkos köpenye alatt rejteget, hogy aztán a piacra vigye!...

És a társaság mély megbotránkozása közben elmesélte temetői kalandját a rozsdás szakállú csavargóval...

A MESZESGÖDÖR MADÁRTÁVLATBÓL

Sáfáréknál nagy vacsora volt. Miklós külföldről tért haza, kereskedelmi kiküldetésből, s mert azokban a napokban töltötte be a negyvenet, meghívta néhány barátját feleségestül. A tizenkét személyes asztal közepén kristályvázában hatalmas rózsacsokor tündökölt, csupa feszülő, piros, halványsárga, sőt égszínkék bimbó, nagy vizek felett is átintegető tájak üzenete, de aki közelebb ült hozzá, észrevette, hogy a hervadhatatlan káprázat festett kagylókból készült. A férfi egy üveg Napóleon konyakot meg egy palack skót whiskyt is hozott, néhány karton Kentet, Winstont, pár doboz Edward king szivarat, és a társaság hangoskodásba és jószívűségbe rejtett irigységgel biztatta, hogy meséljen, milyen volt az útja, hány városban fordult meg, miket evett, ivott, a kínai vendéglőben felszolgálnak-e fecskefészket, kóstolt-e néger nőt, hát rézbőrűt vagy japánt, s ha igein, nagy különbséget talált-e köztük és a fehér nők között? Melyik a jobb?...

Ilka mosolygott, hogy a jelenlétében ily bizalmas közlésre ösztökélik a férjét, és közben a terítéket rendezte, Miklós pedig, mivel nem tudott ennyi kérdésre felelni, csak mosolygott, mohón cigarettázott, és életerősen szétharsogta a jókedvét; de amikor a gésákról faggatták, elhallgatott, gyermekded zavart mímelt, szemét ide-oda forgatta, mint aki sokat mesélhetne erről, ha az illem nem kötelezné hallgatásba. Végül föl kacagott, „ne beszéljünk most erről” kacagással, amelyben a sejtésnek sokkal nagyobbra tágul a köre, mint amit akár a lajstromszerű felsorolás is ígér...

És ahogy ott ült az asztalfőn zakó nélkül, nyersselyem ingében, megoldott nyakkendővel, az asszonyokban átnyilallott a féltékenység az elképzelt szeretkezésektől. Utána csend lett, mintha ellobbant volna a jókedvük, s ebben a már-már kellemetlen hallgatásban azt kérdezte Emese, a számtantanárnő, akinek szürke arcú, gyomorbeteg férje már egy órája melengette ujjai között hallgatagon a tele poharat:

– Mondd, édes Ilkám, miben is halt meg édesapád?... Hiszen a tavaly Miklós-napon itt volt velünk, erre jól emlékszem...

– Igen, akkor még élt – sóhajtott Sáfárné. – Még jó erőben volt, mindenkivel tréfálgzott...

– És mi történt vele, hogy oly hirtelen elment?

Miklós fölkapta a poharát, tekintete ijedten villant az asszony felé, aki az öregedő nőkhöz hasonlóan a hallgatás réseit mindig gyászlobogó darabjaival tölti ki, és aggodalmában, hogy Ilka végigmeséli az öreg kálváriáját, ami annyi gyötrelmet és szégyent jelentett számára, hogy elejét vegye a magyarázkodásnak, odakiáltotta:

– Mi hogy történt volna vele? Beleesett a meszesgödörbe! Emese bután nagyra kerekítette a szemét:

– Me-szes-gö-dör-be?... Maga tréfál, Miklós...

De Sáfár most már szinte dühös volt.

– Dehogy tréfálok – legyintett. – Ez a helyzet... És holnap én is beleesem a mézbe, és magácska is, mi mind!... No de addig persze még van egy kicsi, a teremtésit!...

A férfiak megörvendtek a kedvező fordulatnak.

– És addig még van egy kicsi gebula is!

– És azt mondta az öreg Kis...!

– De ha whiskytől rúgok be, ki visz ki?

– Én nem!

– Én sem!

– Én hűséges maradok Napóleonhoz! Vive l'Emperreur!

– Isten éltesen, Miklós!

Összevissza kiáltoztak, nehogy visszatérjen a halálmotívum ebben az életvidámságot harsogó szimfóniában; csak Ilka sietett ki a konyhába megtörölni könnyes szemét, és sokáig tett-vett, rendezgette a szendvicseket, hogy ne kelljen visszatérnie a társasághoz, hiszen még egy fél év sem telt el a gyászidőből, s akkor, ott a konyhában, mintha föl kellene készülnie az Emesééhez hasonló újabb kérdésekre, percek alatt átélte édesapja tragédiáját.

Az öreg egyik napról a másikra azt a szokást vette fel, hogy a legfrissebb belefeledkezés örömeivel kezdte vizsgálgatni az ismert tárgyakat, bútordarabokat, szobanövényeket, s ami előtt megállt,

azt sokáig figyelte, néha boldogan, néha gyötrődő fontolgtatással. Ha ilyenkor szóltak hozzá, ritkán válaszolt, mert csak az érdekelte, amit újból felfedezett, aminek célját, elrendeltetését végső bírálat alá kellett vennie. Ilka már félni kezdett, és a szeme könnyes lett, amikor rákiáltott: „Apám, ne ejtsen kétségbe, mi az, amit egy fél napon át néz, egyre csak néz szótlanul?!”

Az öreg szembefordult, hogy tekintetének meleg intésével csillapítsa a lányát:

– Nem értelek benneteket! – suttogta. – Csupa hisztérikus népség vagytok!... Csak rohantok, és semmit sem vesztek szemügyre!...

Miklósnak azonban nem válaszolt. Ha belekötött, ha a hangjával félrelökni készült az útjából, csak végigmérte, hogy még mi telne ki belőle, ha tovább ingerelné; innen oda ment, onnan ide jött, mint a kutya, ha zaklatják, de mihelyt csend lett, ismét visszasomfordált vizsgálódása helyére, kiemelt egy fél marék földet a cserépből, és az ujjain átrostálta, aztán hatalmas göb különös rajzolatát kezdte figyelni az üveges veranda egyik oszlopában. – Sokkal különösebb, mint ahogy eddig gondoltam! – motyogta a fejét ingatva. – Valósággal csodálatos!

Ez volt az első időszakban.

Később az lett a vizsgálódásból, hogy váratlanul megjelent valamelyikük szobájában, egy óráig is ott állt szobormereven, s nézte azt, akihez belépett. Most már a tárgyak helyett a család tagjait kezdte figyelni, a lányát, a két kislányt meg a vejét. Miklós előbb megdöbbszent ezen, de elment mellette ingerületen szuszogva, mert hibbantnak vélte, s csak Ilkán bosszulta meg az öreg újabb szokását.

– Totál megment az apád! – mondta. – Áll napszámba az ágyamnál, és belebámul a fenekembe!

Sáfárné önérzetesen védekezett:

– Úgy tesz, mintha ezért is én volnék a hibás! – mondta. – Hiszen látni való, hogy beteg!

Miklós legyintett és otthagya, de ettől kezdve rosszul érezte magát apósa jelenlétében, az volt az érzése, hogy az öreg akkor is nézi, ha vizet iszik, ha két falat közt eltűnődik, ha egy folyóiratba elmélyül vagy épp a feleségét ölelgeti: átlát az érzéseken és a gondolatokon, a

fürdőszoba és a vécé ajtaján, mindent tudomásul vesz és elraktároz. Beteg? Szó sincs róla! Csak tettei az agyalágyultat a vén gazember, és egy napon talán ocsmány és megdöbbenő dolgokat fog kinyilatkoztatni... Félt, ő maga sem tudta, mitől, és ez a bizonytalanság még lázadóbbá tette apósa iránt.

Aztán kétely és aggodalom fogta el. Sokszor megtörtént, hogy csak ketten voltak odahaza az öreggel, hozzá növendékek jöttek, gépíróányok és titkárnőcskék, elvált asszonyok egykori diáktársai közül, támogatást kunyeráló hajadonok, és az apósa nem volt vak, hogy semmit se lásson, semmit se gyanítson... Csak nem arra tartogatja leleplező szavait, hogy a kellő pillanatban odaokádja mindazt Ilka elé, amit eddig elhallgatott?... Pedig ha egyebet forgatna a fejében, nem figyelné minden mozdulatát, nem fúrna lyukat a hátába a tekintetével... Talán jobb lesz óvatosan bänni vele...

De legközelebb, amikor lehevert egy óracsckára, és fölnyitva a szemét ott látta maga előtt, mégis felhördült:

- Hé, mit strázsál itt, mint egy öntött mutuj?!
- Csak állok és nézelődöm...
- És mi a jó istent néz, ha szabad tudnom?!

Földobta magát a heverőn, lerántotta a pizsamakabátját, és farral fordult feléje:

- Talán tollas a hátam?!

Már remegett és kisápadt:

- Nézzen meg jól, mert holnap elutazom!

Az öreg megmozdult, köhécselni kezdett, és csodák csodája, most első ízben felelt a veje támadására:

– Másként kellene élni, fiam! – mondta halkan. – Nagyon bűnösen, nagyon könnyelműen éltek!

– Igazán? – Miklós röffentve nevetett. – És hogyan kellene élnünk, áruja már el! Kezdenek érdekelni a felfedezései!

Az öreg azonban föl sem vette a sértést:

– Nem tisztelitek, nem becsülitek egymást!... Azt hiszitek, mind ez csak afféle régi szokás...

- Ez igaz, a fene egye meg!... Halljuk tovább!

– A gyermekeket nem munkára készítitek fel, hanem kényelemre, érvényesülésre, és mindenben utánuk hagytok...

– Ohó, de mennyire! Ebben igaza van, ebben egy dekát sem téved!

– Foglalkoztál-e valaha is velük egy órányit, hogy kihallgasd lelkük hajlamait?... Hisznek-e valamiben?

– Nem áldoztam rájuk egy percet sem. No még mit kifogásol?

– Azt, hogy te magad sem mutatsz jó példát nekik: trágár szavakat használsz előttük, italszagot lehelsz rájuk...

Ez már sok volt, Miklós ezt már nem tudta egy adagban lenyelni. Fölugrott, mint aki számba sem veszi az apósát, az előszobába rohant, üvöltözött, hogy összepakol és elmegy innen, ha Ilka ezt az agyalágyultat nem viteti be a bolondokházába, már lélegezni sem tud tőle, mert a fejében több a mész, mint az ész, és az itthon tartásának az lesz a vége, hogy bevizel és maga alá csinál...

Ahányan voltak, a lakás annyi szögletében sírtak, vergődtek vagy szorongtak magukba zárkózva a jelenet után, de az öreg többé nem zaklatta őket. Egész nap a szobájában gubbasztott, még a köhécselését sem lehetett hallani. Alig evett egy darabka kenyeret, egy fél marék gyümölcsöt, azt is a nyugdíjából vette. Hetek alatt annyira lefogyott, hogy ruhájában lebegtek elvékonyodott csontjai, csak bajuszának két ága állt szét továbbra is mereven, mint a szitakötő szárnya, hogy kiegyensúlyozza mozgás közben ezt a semmi kis testet, amint ide-oda mozdul. Vékonyka kötetet rejtegetett az inge alatt, magányában néha elővette, s mintha imádkoznék, úgy olvasta Epiktétosz *Kézikönyvecskéjének* bölcs intelmeit:

„Ahogy séta közben vigyázol rá, hogy ne lépj szögbe, vagy hogy ki ne ficamodjék a lábad, ugyanúgy arra is ügyelj, hogy ne tégy kárt önmagad irányító szellemében. Ha minden dolgunkban erre gondolunk, biztosabban foghatunk munkához...

Ne feledd, hogy nem az bántalmaz téged, aki szidalmaz és megüt, hanem csak az a hiedelmed, hogy bántanak. Ha tehát valaki ingerel, tudd meg, csak a saját vélekedésed ingerel. Ezért mindenekelőtt arra törekedj, hogy ne ragadjon el a képzelet, mert könnyebben tudsz uralkodni magadon, ha rászánsz egy kis időt, és foglalkozol magaddal.

Ha haladni akarsz a bölcsességben, el kell viselned, hogy külsőséges dolgokban ügyetlennek és együgyűnek tartsanak.”

És aztán elkövetkezett az első éjszaka, a második és a harmadik, amikor megszökött otthonról, és csak hajnalban tért haza. Ilyenkor sápadt volt és holtfáradt, alighogy a szobájába lépett, elterült a szőnyegen, s ha nem zavarták, órákig ott pihegett. Arca, keze csupa vérző karcolás, csupa horzsolás volt, csupa eleven seb, öltönye mocskos és szaggatott, bajuszán, szemöldökén pókhálók, pincék kék penésze, padlások gipszes-cementes pora akadt fenn.

Hol járhatott, merre kószálhatott éjszakánként?...

Ilka néha odahullott eléje, és zokogva csókolta a vágások, horzsolások nyomait, összekulcsolt kézzel rimánkodott, hogy maradjon idehaza, hiszen még lezuhan valahonnan, és halálra zúzza magát, esetleg betörőnek nézik és agyonütik; van mit ennie, van mit innia, van tiszta fekhelye – mit óhajt még, hogy azt is megtegye érte? És más ruhát keresett elő neki, és friss fehérneműt és vasalásszagú tiszta zsebkendőt, csak ne mozduljon ki a házból.

Miklós üvöltött és fenyegetőzött, hogy sintérekkel fogatja el az öreg, ha furcsa kószalásaival szégyent hoz rá és elakasztja pályáján, s egy ízben ő maga zárta rá az ajtót; de kora reggel megdöbbenve tapasztalta, hogy a zárt ajtó mögött nincs senki, mintha apósa a kulcslyukon át távozott volna, mint a szellemek. Még az ágya is érintetlen volt...

Egy hajnalon aztán ismét ott találták a szőnyegen: homlokán fölszakadt a bőr, egyik szemére, mint kis domb, ránőtt a daganat, alig látszott emelkedni a mellkasa, de ép szemének keskeny réséből figyelem és erős közlésvágy fénylett elő, nyöszörögve mozdult, és hatalmas erőfeszítéssel ennyit mondott:

„Halálom előtt bele akartam pillantani az életbe, de túl sok is vala nekem, amit láttam... Orvost most már ne is hívjatok, csak papot. Elérkezett az én utolsó óráim...”

És mindjárt végképp elernyed, zsebéből előhullott a kulcs, amelylyel az ajtót nyitotta és zárta éjszakánként, arcán nyugodt mosoly derengett fel, de lehet, hogy csak a jelenlevőknek tűnt úgy.

Emesét, a számtantanárnőt még mindig nyugtalanította az elmaradt válasz, és megismételte:

– De igazán, Miklós, ne bolondozzék: mibe is halt bele az öreg? Sáfár most egy doboz kaviárt bontott ki, és vigyorogva megismételte:

– De hiszen mondtam, hogy beleesett fejjel a meszesgödörbe!... Mint ahogy mi is bele fogunk esni, kedves Emese!... Én is, magácska is – mi mind... Mert aki fekete ikrát zabál, bünt és kárhozatot és szklerózist von magára – folytatta prédikáló hangon. – No de ne búsuljon, addig még van egy kicsi, amíg felfordulunk!

– És addig még van egy kis piánk is!

– Egy kis skót krámpámpuli!

– Ha whiskytől rúgok be, ki visz ki?

– Én nem tágítok Napóleon mellől! Vive l’Empereur!

Mikor Ilka visszatért egy tál lazacos szendviccsele, oly nagy volt a zaj és a füst, hogy észre sem vették őt...

[Erdélyi Magyar Adatbank]

Egyszer mindenkit szólítanak

– Lásd Bálint Tibor: *Látomás mise után* c. kötet

BUZDÍTÁS FELTÁMADÁSRA

Úgy érzi, közel az ő ideje, és jó volna még a mai napon hazatérni – szólt a fiatalasszony, s ahogy hátrafordult a tükörtől, a hatalmas hátsára szorult pongyolájában, mint virágos domboldal, szinte kitöltötte az előszobát.

A férfi a mosdótál fölé hajolva csapkodta arcára, mellére a vizet, prüszögött és jólesően nyögdécselt, de a mosakodás vidám buzgalmán is áthatolt feleségének áhítatosan halk és mégis határozott hangja, amelyben már benne rezgett az eljövendő anyaság.

Pákozdi Józsefet előbb meglepte az asszony váratlan óhaja, mert szeretett volna kiszaladni Trabantjával egy távolabbi községbe, hogy lefényképezze az ottani farm tenyészkosát, amelyet országos kiállításokon is be akartak mutatni, s ő úgy gondolta, jó volna néhány sorban megjeleníteni az állatot, hogy ne térjen haza üres kézzel a lapjához még szabadságról se... Az a sajátos hang azonban, amellyel Mária most hozzá fordult, s amelyet inkább ösztönből érez át egy férfiember, mint tapasztalatból, még gyorsabb mozdulatokra ösztökélte, s percek múltán már felöltözve állt a kis helyiség közepén:

– Úgy lesz, csillagom, ahogy akarod! – hajolt át aztán óvatosan a virágos domb fölött, s megcsókolta az asszony arcát. – Majd kijövök vonaton riportra, és akkor készíték néhány felvételt is...

Csupán három-négy napra jöttek ide Mária gyöngéledő édesanyját meglátogatni, és a disznóvágást megbeszélni Elek sógorral, aki egymaga gazdálkodott a háztájiban, s talán azért maradt nőtlen, hogy előzvegyedett édesanyját gyámolíthassa éjjeliőri szolgálata mellett. Mikor otthonról elindultak, szokatlanul enyhe decemberi nap volt, mintha az ősz még visszamosolygott volna a városra...

De tegnap már az ország több részéből is havazást jelzett a tévé esti híradója, ennek ellenére elpepecselték az időt, s fél négy múlt öt perccel, amikor beültek a kocsiba. Hamarabb is elkészülhettek volna, de Elek hol egy koszorú hagymát, hol egy tál veteményt hozott még fel a pincéből, s utána az öregasszony a tornácon topogva kérlelte

őket, hogy vigyenek vajpaszulyt s a döblecből is legalább kettőt, meglátják, olyan, akár a sült gesztenye...

József százszor is felnyitotta a csomagtartó fedelét, megint mindent átrendezett a szűk térben, s végül már csak azzal nyugtatta magát, hogy a Mezőségen megy át, arra rövidebb az út, így még sötétedés előtt hazaérnek, s ő nem lesz kitéve a szembejövő lámpázók arcátlan kalózkodásának, amitől mindig iszonyodott.

Húsz kilométernyit tehettek meg eléggé szótlantul, inkább csak az utat, a kétoldalt elsuhanó fákat, telefonoszlopokat figyelve, amikor hirtelen sötétedni kezdett; de nem is sötétség volt ez, hanem valami hideg, ködlő, tisztátalan szürkesség. Mária még odabenn is megbor-zongott a váratlan lehüléstől, s úgy érezte, mintha tócsába mártott rongy érne a bőréhez; férje rossz sejtéssel húzott félre, és megállt az útszélen, hogy körülnézzen.

Nyirkos, hideg szél csapta meg, minden fölfelé szállt, emelkedett, s azt lehetett volna képzelni, hogy a föld jégrétegén valahol óriási lukak keletkeztek, s ez okozza a huzatot, ez tép a magasba száraz ágat, madártollat, ettől gyorsul fel az elrémült táj fohászokodó hangja is.

Pákozdi egy pillanatig komikusnak érezte, hogy nadrágjának hajtókája már magasan a sípcsontja fölött csapkod, de mindjárt világosabban ítélte meg a helyzetet, amikor a mellkasa egyszerre összeszorult, mint szűk bejárat között a vesszőkosár; igazából azonban akkor ijedt meg, mikor a szemközti dombok eltűntek az évig magasodó piszkos-szürke fal mögött, amely fergetegesen közeledett feléjük, s már-már rájuk zúdult.

– Úgy kell nekem! – ült vissza dühösen a volánhoz. – Inkább hagytam volna ott minden szirszart, és indultam volna el idejében!

Fölingerülve taposta a pedált, mintha a közelgő falnak akarna nekirontani, hogy rést üssön rajta, mielőtt ráomlana a kocsira, de pár perc múlva már oldalról és hátulról is vastag rétegekben csapódott a hó a Trabantnak, az ablaktörlőkarok egyre fáradtabban mozogtak, s oly sötét lett, hogy meg kellett gyújtania a hosszúfényt. Ijesztő fergeteg tombolt alulról az ég felé, onnan meg visszaörvénylett, s az alacsony sebesség miatt a fűtés megszűnt a kocsiban.

És vajon jó irányban haladnak-e?...

A kényszerű vonszolódásban Pákozdinak egy idő után az volt a

sejtése, hogy eltévedt, mert nem vette észre a jelzőtáblákat, de ki tud eligazodni ebben a fehér és mégis sötétségbe torkolló alagútban? Ha pedig megáll, hogy visszaforduljon, segítség nélkül talán nem is tud elindulni. Mária is átérezte a nehéz helyzetet, de a szájára szorította a kezét, nehogy mondjon valamit, s azzal is gyötörje a kapkodó, két-ségbeesett férfit; később mégis megszólalt:

– Álljunk meg, és kérezzük be valamelyik házba... Érzem, hogy fagy meg a lábam...

De szikrányi fény sem villant sehol, s ha volt is élet a közelben, lehúzódott a csönd és félelem aljára. Vasárnap úgyis dermedt a táj erre, hát még ilyen ítéletidőben! József nézte az utat, amelyet arasznyira beborított a hó, és a hó alatt alattomos gödrök rejtőztek egyre sűrűbben – már ez is jelezte, hogy eltévedtek, és valami községi be-kötőúton járnak.

– Te magasságos ég! – jajdult fel Mária, amikor oldaltbillenve majdnem felborultak, s érezte, hogy valami nyirkos melegség terjed szét alatta. – Állj meg, Józsi!... Azt hiszem, elment a magzatvizem!...

Már nem kellett megállítani a kocsit, úgyis elakadt. A férfi kiszállt, elemlámpával bevilágított a motorház alá, s ekkor látta, hogy a jobb oldali féltengely eltörött a kátyúban. Káromkodó hangját süvöltő hideg szél sodorta tovább a tébolyultan áramló hóval együtt, s mi-kor behajolt a kocsiba, arcán a hópelyhek könnyel keveredtek.

– Nem tudunk továbbmenni! – szuszogta. – Szörnyű helyzetbe kerültünk!...

Tülkölni kezdett, aztán körbetopogva a kocsi mellett kivárt, hátha valaki tudomásul vette a segélykiáltó hangot, de utána még nagyobb csend vette körül őket, s odalett minden reménye. Már az inge alá is besodródott a hó, amikor határozottan kinyitotta a Mária felőli ajtót.

– Szállj ki, drágám! – lihegte. – Oltalmat kell keresnünk, mielőtt a kocsit is betemeti a hó!...

Belékarolt a nehezen lépkedő terhes asszonyba, úgy vonszolta, védte a szél korbácsütéseitől. Ő maga sem tudta, hová cipeli. Harminc-negyven méternyi vergődés után hatalmas, feketén komorló vaskaput pillantott meg, és remény lobbant meg benne; de miután át-bukdácsoltak valami árokfélén, meghökkenve látta, hogy temetőka-pu, sőt ismerős is volt számára: hiszen ez Kenyérfalva temetője!...

Csak ők kovácsoltattak a környéken ilyen kihívó, többtonnás kaput - nekik mindenre telik...

Már emlékezett is rá, hogy két esztendővel korábban járt a községben riportúton, s akkor épp arról faggatta a lakókat, miért építenek olyan költséges sírkamrákat, mintha versengenének egymással, egy-egy ilyen kriptá árából két családi házat is felhúzhatnának!...

„A miénk nem került olyan sokba, lelkem! – mondta egy öregasszony, valami Hatháziné, s mosoly közben a tenyerével fedte el csorba száját. – Kihoztuk háromszázezerből, de látni fog olyant, nem is egyet vagy kettőt, amely a milliónál is többbe került!...”

Utána még azt kérdezte tőle:

„A néni hisz a feltámadásban?”, mire a mamus zavartan vonogatni kezdte a vállát: „Nem számít, hiszek vagy nem... Talán nem is hiszek. .. De miért ne nyugodjék kényelemben az ember, ugyebár, ha egyszer mód adódott rá, szerkesztő úr?”

Mód pedig adódott; zöldséget termelnek piacra, s minden negyedik, ötödik családnak terepjáró kocsija van, azzal viszi terményeit Kolozsvárra. Annyi pénzüik gyűl be, hogy maguk sem tudják, mennyi, de íme, útjavításra egy banit sem költenek, hogy azt a magasságos...!

Tudta, hogy a községbe már lehetetlen bemenniök, a derekától átkarolta Máriát, és vezette tovább a temetőbe, hátha találnak valami menedékhelyet, amíg elmúlik a vihar, s az úton föltűnik valami jármű, ha nem más, egy traktor. Zihálva törtettek előre, elestek, és újra föltápaszkodtak...

A kripták lépcsőzetesen emelkedtek egymás mellett, és Pákozdi észrevette, hogy a legalsó még épülőben van, oldalának támasztva néhány meszes deszka fehérlett, s a kötömbök a hó alatt is sejtették szögletes formáikat. Mikor azonban odaértek, a férfi döbenten látta, hogy az üvegezett ajtón akkora fekete lakat lóg, mint egy néger csecsemő feje. Előbb azt hitte, mindjárt hangosan fölkacag, de aztán a fal tövéből előkapott csákánynyéllel bezúzta az ablakot, és esztét vesztve üvöltözni kezdett:

– Föltámadás, atyafiak, föltámadás!...Föltámadás fagyponat alatt!... Gyerünk elő az utolsó ítéletre!... Gyerünk, gyerünk, mozgás, egy-kettő!...

TARTALOM

Előszó.....	5
Önvallomás helyett – Egyszer én is harangoztam.....	7
Holland kakaó.....	11
Családlátogatás.....	14
Piros hajnal hasada, égi madár rettene.....	19
Új fáraó születése.....	31
Miért múlik el minden, ami szép.....	44
Készülődés halhatatlanságra.....	58
Öt kenyér és két hal.....	61
Családi ház kerttel.....	68
Gondok társbérlete.....	77
Legközelebbi pokol.....	85
Hasadozott tükrök.....	89
Tahiti asszonyok.....	96
Példázatok a halálról.....	105
Ebzárlat.....	112
Vegyétek és egyétek.....	119
Égi és földi kóvartély.....	128
Valaki áll a sötétben.....	135
Magányos fa a Sivatag utcában.....	147
Esti szédülések.....	156
Ebéd a forró égövön.....	164
Megszállottak.....	174
Halálraítéltek olimpiája.....	182
Hímes kakukktojás.....	191
A romlás virágai.....	200
A meszesgödör madártávlatból.....	203
Egyszer mindenkit szólítanak.....	210
Buzdítás föltámadásra.....	219
Tartalom.....	223